

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної біології та екології

Різниченко Христина Валеріївна

**МОНІТОРИНГ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ ДО УЧАСТІ
У КОНКУРСАХ ТА ОЛІМПІАДАХ ПРИРОДНИЧОГО СПРЯМУВАННЯ**

Спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

Галузь знань 01 Освіта

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеню магістра

Науковий керівник:

_____ Л. П. Міронець

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри загальної біології та екології

« ____ » _____ 2020 року

Виконавець:

_____ Х.В.Різниченко

« ____ » _____ 2020 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. КОНКУРСИ ПРИРОДНИЧОГО СПРЯМУВАННЯ.....	6
1.1. Конкурси та олімпіади як один із засобів стимулювання навчальної діяльності учнів та їхньої активності при вивченні природничих дисциплін	6
1.2. Поняття «конкурс», «конкурси природничого спрямування»	7
1.3. Шкільні конкурси.....	14
1.4. Міські конкурси.....	20
1.5. Обласні конкурси	22
1.6. Конкурси Всеукраїнського рівня.....	23
1.7. Конкурси Міжнародного рівня	32
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ДО УЧАСТІ В КОНКУРСАХ ТА ОЛІМПІАДАХ.....	39
2.1. Методичні рекомендації щодо підготовки учнів до участі в природничих конкурсах та олімпіадах	39
РОЗДІЛ 3. МОНІТОРИНГ УЧАСТІ УЧНІВ У КОНКУРСАХ ТА ОЛІМПІАДАХ ПРИРОДНИЧОГО СПРЯМУВАННЯ	42
3.1. Участь учнів м. Суми та Сумської області у конкурсах та олімпіадах природничого спрямування.....	42
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72

ВСТУП

Актуальність теми. Упровадження новітніх технологій навчання, ґрунтується на нових підходах подання та засвоєння інформації, що потребує нових, більш цікавих засобів, та перш за все методів стимулювання навчальної діяльності учнів та їхньої активності у ході вивчення природничих дисциплін.

Сьогодні найактуальнішим, найцікавішим, найдієвішим методом роботи з учнями для викриття та сприяння розвитку творчих здібностей учнів є застосування в навчальному процесі конкурсів різних рівнів, починаючи від шкільних, міських, обласних до всеукраїнських та міжнародних.

Актуальним питання сьогодення є навчання талановитих дітей та підготовка до професійної самореалізації в дорослому житті.

Сучасна освіта має на меті розв'язати такі завдання:

- зростання розумових і оригінальних здібностей;
- формування творчого потенціалу, мислення;
- умінню самореалізуватися.

Окрім цього має на меті підтримувати та розвивати творчі здібності та обдарованість у дітей, бо піднесення будь якої країни, регіону, міста в наш час залежить від здатності громадян креативно та нестандартно мислити, впроваджувати нові інноваційні проекти в різні сфери життя країни.

Всебічний розвиток талантів у дітей здійснюється не тільки в навчальному процесі, а і поза ним, включаючи у себе проведення цікавих, різноманітних олімпіад, конкурсів, під час яких учні не тільки поглиблюють свої знання, а мають можливість показати себе, удосконалити навички, розвинути здібності вільно спілкуватися, навчитися взаємодіяти з іншими.

Здебільшого учні старшої школи зосереджені на здобуття знань в той час, коли учні середньої школи випробовують себе та свої таланти на міцність.

Це питання на сьогоднішній день є актуальним тому що успіхів в цій роботі можна і треба досягати тоді, коли є певний продуманий алгоритм і

проведена індивідуальна робота, залучаючи до роботи здібних та обдарованих дітей.

Актуальність теми визначається у аналізі результатів участі учнів міста та області в конкурсах природничого спрямування на різних рівнях.

Об'єкт дослідження — освітній процес з біології у основній школі.

Предмет дослідження – підготовка учнів основної школи до участі в конкурсах та олімпіадах природничого спрямування.

Мета дослідження полягає у аналізі результатів конкурсів та олімпіад природничого спрямування та розробці методичних рекомендацій до успішної участі в даних заходах.

Відповідно до мети дослідження було визначено такі дослідницькі **завдання**:

- 1) здійснити аналіз теорії і практики досліджуваної проблеми в педагогічній та шкільній практиці;
- 2) охарактеризувати шкільні, міські, обласні, всеукраїнські, міжнародні конкурси;
- 3) проаналізувати результати конкурсів та олімпіад природничого спрямування;
- 4) розробити методичні рекомендації для вчителів щодо участі учнів в конкурсах та олімпіадах.

Методи дослідження. З метою всебічного пізнання предмету дослідження та розв'язання поставлених завдань використано комплекс загальнонаукових теоретичних та емпіричних методів.

Теоретичні методи: аналіз психоло-педагогічної, біологічної і методичної літератури дозволив сформулювати теоретичні позиції дослідження.

Емпіричні методи: узагальнення педагогічного досвіду з проблеми, вивчення результатів діяльності учнів, спостереження за освітнім процесом, бесіди з учителями біології й учнями, педагогічний експеримент.

Організація дослідження. Дослідження проводилося у два етапи протягом 2019-2020 навчальних років.

На першому етапі (2019 рік) на основі теоретичного аналізу педагогічної, методичної, біологічної та наукової літератури з проблеми дослідження. формулювалася мета, предмет, завдання дослідження.

На другому етапі (2020 рік) був проведений детальний аналіз результатів всеукраїнських та міжнародних конкурсів і олімпіад.

Для роботи були використані результати всеукраїнських природничих конкурсів та олімпіад.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи та публікації. За результатами дослідження було опубліковано 2 наукові статті:

1. Різниченко Х.В. Методика підготовки учнів старшої школи до написання зовнішнього незалежного оцінювання з біології. Теоретичні та прикладні аспекти дослідження з біології, географії та хімії: матеріали III Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих учених, м. Суми, 30 квітня 2020 р. 191-193 с. [31].

2. Міронець Л.П., Різниченко Х.В. Результати тренувального тестування з біології, що проходило на базі Сумського Державного педагогічного університет імені А.С. Макаренка. Розвиток інтелектуальних умінь і творчих здібностей учнів та студентів у процесі навчання дисциплін природничо-математичного циклу «ІТМ*плюс-2020, м.Суми, квітень-травень 2020 р. 37 с. [9].

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який містить 32 найменувань. Загальний обсяг роботи 77 сторінок. Робота містить 16 таблиць та 20 рисунків.

РОЗДІЛ 1

КОНКУРСИ ПРИРОДНИЧОГО СПРЯМУВАННЯ

1.1. Конкурси та олімпіади як один із засобів стимулювання навчальної діяльності учнів та їхньої активності при вивченні природничих дисциплін

Основний напрямок роботи вчителя - це підготовка талановитих учнів до участі в різнопланових змаганнях.

Різні види позакласної діяльності відіграють значну роль у досягненнях успіху школярами на конкурсах та олімпіадах. Звичайно, що до таких занять залучають дітей, які мають певні нахили до творчої обізнаності.

Інтелектуальні задатки – це перш за все прояв творчих особливостей та якостей, вони можуть бути різного плану [1].

На олімпіадах найбільшу роль відіграють розумові здібності, які потребують швидкого їх проявлення.

Здібному учню потрібно надавати індивідуальний підхід до розвитку його творчих нахилів, особливостей, інтересів.

На сьогоднішній день, сучасна школа - це місце, куди дитина приходить набувати певних знань, навичок, умінь і має на меті реалізувати себе перш за все, як особистість.

Значне місце в цьому належить конкурсам, які проводяться серед учнів та олімпіадам, які забезпечуються створенням майбутнього власними силами.

Конкурси, олімпіади, змагання допомагають школярам повірити в себе і свої можливості, випробувати свої власні сили, закріпити свій соціальний статус та наблизити себе до якісної освіти.

Наполеглива праця та докладання спільних зусиль учня з допомогою вчителя – це якісна підготовка та цікаво проведений час.

Конкурс чи олімпіада це не тільки переможці, це перш за все можливість поповнити свої знання і здобути певний досвід. Тільки добровільне бажання і

зацікавленість допомагають залучати учнів до осмисленої і продуктивної роботи в період підготовки.

У процесі підготовки до конкурсів потрібно ретельно підбирати завдання, які будуть доступні та посильні для учнів певної вікової категорії, виконання яких будуть давати можливість учню відчувати радість при подоланні труднощів [2].

Без плідної та системної співпраці під час уроків та після уроків перемога в конкурсах неможлива.

Для вчителів підготовка учнів до конкурсів чи олімпіад це експериментальна діяльність [2].

Методичні розробки, творчі завдання повинні впроваджуватися в педагогічну практику і приносити вагомі результати [3].

На конкурсах та олімпіадах учням пропонуються до виконання задач, які потребують уміння послідовно мислити.

Підготовка повинна відбуватися систематично, узгоджено.

Також конкурсна діяльність відкриває можливості створення таких умов, щоб можливо було розвивати індивідуальні здібності, знання, уміння, навички, допомагає реалізувати принципи особистісно-зорієнтованого підходу в навчанні та вихованні дітей [4].

Окрім існуючих конкурсів, на сьогоднішній день, актуальним є проведення олімпіад з навчальних предметів, як форми позакласної роботи, що також є засобом до стимулювання мотивації до навчання, поглиблення пізнавальної діяльності та бажання до вивчення природничих дисциплін у шкільному курсі.

1.2. Поняття «конкурс», «конкурс природничого спрямування»

Конкурси – це форми навчання, які спонукають, заохочують до діяльності, розвивають творчі нахили, формують конкурентоздатну особистість. Готовність до різних видів інтелектуальних змагань — це кропітка

праця, яка є процесом стимулювання експериментальної діяльності учня та їхньої винахідливості та активності, передбачуваного ставлення до навчальної праці. Кожен із майбутніх конкурсантів під час підготовки до подібних заходів повинен ознайомитись з навчальною і науково-популярною літературою з предмета. Підготовка учнів повинна відбуватися не тільки з певних предметів, а і морально, психологічно, бути готовим до перемог та поразок. Досягати високих результатів можна лише тоді, коли налаштований на перемогу [5]. Конкурси — це форми навчання, які стимулюють та активізують діяльність, розвивають творчі можливості та формують конкурентоздатність особистості. Підготовка до різних видів інтелектуальних змагань є потужним засобом стимулювання дослідницької діяльності учнів та їхньої творчої активності й позитивного ставлення до навчальної праці, адже кожний із потенційних учасників під час підготовки потребує ознайомлення з новою навчальною і науково-популярною літературою з предмета; глибокого аналізу різноманітних культурологічних процесів тощо. Учні потрібно готувати до інтелектуальних змагань не тільки з певного предмета, але й психологічно. Адже досягти високих результатів можна лише за умови психологічного налаштування на перемогу. Цінність конкурсів в тому, що вони спрямовані на раціональне розв'язання самими учнями різних завдань. Програми конкурсів повинні враховувати як індивідуальні, так і групові завдання. Усі практичні завдання повинні бути прокоментовані та обговорені учнями. Діяльність конкурсів в освіті дуже різноманітна, вона визначена широким вибором видів діяльності та навчальних предметів: фізики, екології, математика, біологія, хімія. Конкурси не обмежуються у віці, в них можуть брати участь як учні, так і студентська молодь. Мета конкурсної діяльності:

- ознайомлення дітей та молодь з проблемами, які актуальні сьогодні, із завданнями сучасної науки, освіти;
- організація спілкування дітей та молоді навчальних закладів з метою обміну професійними інтересами;

- представлення результатів навчально-дослідницької, творчої та іншої діяльності;
- розгляд інтересів покоління, що підростає та держави для реалізації основних напрямків державної, навчальної політики;
- виявлення та підтримка перспективних проектів та інших ініціатив молоді;
- стимулювання подальшої професійної освіти нового покоління;
- надання підтримки учням з допомогою впровадження своїх розробок та публікацій творчих і наукових робіт у масмедіа;
- підбиття підсумків самостійної та спільної роботи з науковими співробітниками, педагогами-наставниками творчих робіт молоді, надання їх організаційної, методичної підтримки.

У ході конкурсної діяльності учні отримують позитивні та негативні емоції.

Поняття «успіх» не відоме тому, хто не отримував поразок.

Подолання емоційних труднощів є необхідним складником виховного процесу [18].

Учитель повинен формувати в учнях віру в успіх, в свої можливості.

Найголовніше це те, що навчально-конкурсна спрямована на розвиток індивідуальної освітньої програми навчання.

У цьому безпосередньо повинні брати участь батьки, вчителі, тьютори, психологи, адміністрація закладів, педагоги-наставники.

Навчальна конкурсна діяльність учнів, молоді, повинна забезпечувати всі комфортні умови для прояву свого творчого потенціалу, сприяти самореалізації, підвищувати мотивацію, пізнання, самовиховання.

Протягом останніх років розвиток дитячої обдарованості є пріоритетним напрямком регіональної освітньої моделі.

Якщо вчитель хоче розвивати потенціал учнів, він перш за все повинен організувати творчу діяльність таким чином, щоб це було водночас цікаво та актуально. Вагоме значення набуває ускладнення творчих завдань.

Складність завдань, ступінь самостійності повинен підвищуватися згідно з урахуванням наявного досвіду, певних знань, можливостей, опанування приймання творчої діяльності, розвитку здібностей у школярів потрібно ставити перед ними підвищені вимоги.

З цього погляду критеріями творчої педагогічної діяльності вчителя є:

- розробка принципово нових підходів до навчання, виховання та розвитку учнів [18];
- раціоналізація і модернізація змісту, форм, методів і засобів навчально-виховного процесу у світлі нових завдань, поставлених перед школою, зокрема з метою розвитку творчих можливостей учнів, їхніх талантів і обдарувань;
- комплексне і варіативне використання у професійній діяльності всієї сукупності теоретичних знань і практичних навичок;
- бачення нової проблеми в зовні знайомій ситуації, пошук варіативних шляхів її вирішення;
- використання науково - обґрунтованого вибору діяльності в конкретній педагогічній ситуації;
- проведення систематичного самоаналізу професійної діяльності, науково-дослідної роботи з творчого узагальнення власного досвіду і досвіду своїх колег;
- володіння формами й методами керування творчою навчальною діяльністю учнів із метою розвитку їхніх творчих можливостей;
- реалізація на практиці принципів педагогіки співпраці [19].

Конкурсами природничого спрямування можуть бути як конкурси з біології, так і з географії, хімії, природознавства та інших дисциплін, які безпосереднього пов'язані з вивчення природи.

В Україні біологічні змагання і конкурси проводяться з 50-х років ХХ століття. Спочатку їх проводили на шкільному та районному рівні. На той час конкурси використовувалися для перевірки знань учнів про певних рослин і тварин.

Потім коло завдань почали розширювати в області складних галузей біології, таких як: еволюційне вчення, генетика, біофізика, біохімія, радіобіологія, молекулярна біологія. З 1973 року Міністерство народної освіти УРСР вирішило проводити біологічні конкурси і олімпіади, які до 1988 року чергувалися із хімічними.

У 1990 році вперше був проведений конкурс-олімпіада у м. Батумі в Грузії, участь в якій приймали школярі України [29].

Після того як Україна стала незалежною державою біологічні конкурси і олімпіади почали використовуватися частіше, це пов'язано з тим, що відбувалися зміни як в країні, а саме в галузі соціально-політичного життя, так і власне біологічний рух зазнавав змін і удосконалень. Почали змінювати структури конкурсів і олімпіад, почали проводити в декілька тури, спочатку у два, потім в три.

Спочатку це були два тури: теоретичний і практичний. Потім додавалося ще власне оцінювання результатів. Завдання з року в рік ставали цікавішими, складнішими, що пов'язано з тим, що біологія як наука ускладнювалась і розвивалась [30].

У 1992 році Україна починає активно брати участь у конкурсах і олімпіадах і займає призові місця.

В рамках проведення Всеукраїнської біологічної олімпіади у 1995 році проводиться екологічна олімпіада, в якій учні захищають свої власні наукові проекти екологічної спрямованості. Кожного року обирають 2-3 найкращі роботи, автори яких стають учасниками Міжнародної олімпіади екологічних проектів, яка проводиться в Туреччині, більша частина школярів повертається із дипломами переможців. З 2011 року проводиться олімпіада з екології, яка є потрібною і актуальною на сьогоднішній день.

У 2002 році вперше було проведено Всеукраїнський турнір юних біологів, який є командним змаганням з біології.

Мета проведення біологічних змагань і конкурсів полягає в наступному:

- перш за все, це формування конкурентоспроможної особистості й виявлення та розвиток обдарованих дітей, надання їм допомоги у вибори майбутньої професії;

- мотивація до підтримання творчого самовдосконалення молоді;

- підготовка і формування покоління молодих науковців і практиків, які здатні реалізовувати себе в різних галузях життя;

- підвищення рівня викладання біології у загальноосвітніх закладах;

- впровадження, реалізація, поширення сучасних інформаційних технологій навчання; [29]

- формування в учнів вмінь і навичок проявляти себе у науково-дослідчій діяльності.

- залучення викладачів, наукових працівників, аспірантів до взаємної та активної допомоги навчально-виховним закладам у реалізації та підвищенні рівня знань, умінь, навичок, досягнень;

- формування команди здібних, талановитих, працелюбних дітей до участі у Міжнародних біологічних олімпіадах і конкурсах.

Кожен вищий навчальний заклад України має на меті зацікавити і зробити все, щоб до нього вступали учні, які проявляють високий рівень своїх знань, вмінь з біології, екології, хімії.

З цією метою були введені пільги, які однозначно полегшують вступ до вищих навчальних закладів. Перш за все, ці пільги служать мотивацією і заохоченням для того, щоб учні активно готувалися і брали участь в олімпіадах і конкурсах [30].

Ці ідеї безпосередньо знайшли свою можливість реалізації та були закріплені у прийнятому Міністерством освіти та науки України в 1998 році Положенні про Всеукраїнські учнівські олімпіади, турніри, конкурси, в якому зазначається, що учні, які перемогли в IV етапі Всеукраїнських олімпіад з базових дисциплін мають право користуватися пільгами при вступі до Вищого навчального закладу без вступних випробувань .

Кожного року біологічний конкурсний та олімпійський рух зазнає змін і вдосконалень, він має свою історію і спрямований на вдосконалення форм роботи із талановитими учнями.

Природничі конкурси, турніри, олімпіади кожного року доводять свою значущість і актуальність проведення цієї форми роботи серед учнів, а також серед вчителів [28].

Найголовніше завдання вчителя створити такі умови, де учень буде бачити в ролі вчителя товариша і відчувати підтримку і мотивацію досягти всіх висот. Тільки так можна справді зацікавити, розвинути ці творчі здібності про які можуть не здогадатися ні батьки, ні вчителі, ні навіть сам учень.

Роль вчителя в цьому процесі на 60% залежить від любові до своєї професії, до дітей.

Найголовнішим і найважливішим є саме залучення учнів до участі в інтелектуальних змаганнях, а конкурси найдієвіші шляхи вирішення і реалізації свого творчого потенціалу, який потрібен не тільки для самого учня, а і для суспільства. Творчий потенціал і реалізовані інтелектуальні здібності оце прогрес в будь-яких галузях життя людини. Учням необхідно надавати можливість проявляти себе, змушувати вірити в себе, свої сили, отримувати задоволення від процесу навчання, ні в якому разі не допускати втрати дитиною свого інтересу та активності.

Одним із найголовніших етапів реалізації методики пошуку та стимулювання обдарованості учнів є проведення різних інтелектуальних конкурсів.

Популярним і дієвим методом сьогодні є проведення конкурсів різних рівнів в рамках не тільки міста, району, області, а і за межами: від місцевих до міжнародних, учнівських — від районних до всеукраїнських.

Головним завданням сьогодення є навчання творчих, обдарованих, зацікавлених, успішно реалізованих в самостійному дорослому житті особистостей. Основні завдання сучасної освіти полягають в формуванні творчого потенціалу, мислення, уваги, уяви. Одним із пріоритетним напрямкам

сучасної освіти є підтримка творчих та обдарованих дітей, які складають поступ будь-якій країні, регіону, місту, що залежить від здатності нестандартно міркувати, креативно впроваджувати нові ідеї та інновації в різні сфери суспільного життя.

Всебічний розвиток талантів і обдарувань учнів повинен здійснюватися не тільки в ході навчальної діяльності, в ході реалізації різноманітних конкурсів, під час яких учні не тільки поглиблюють свої знання, а й мають можливість і бажання розвивати свій інтелект, свою ерудицію, вміння знаходити спільну мову з іншими учасниками, оволодіти при можливості іноземною мовою. Учні в загалом зорієнтовані на здобуття знань найлегшим способом, необхідних для успішного навчання у старшій школі, а ще і за можливості профільної, для участі у предметних конкурсах та олімпіадах. Успіх в подібній роботі можна досягти лише тоді, коли проведена добре обдумана індивідуальна робота з найбільш творчими та обдарованими дітьми.

Міські, обласні, всеукраїнські, міжнародні конкурси щорічно пропонують цікаві інтерпретації різноманітних завдань, які тільки запевняють і переконують у тому, що всі учні різні та мають невичерпну кількість ідей.

Виходячи з усього вище перерахованого, пропоную розглянути різні види конкурсів.

1.3. Шкільні конкурси

Шкільні конкурси це найпростіший і водночас найцікавіший вид діяльності учнів, адже це можливість для кожної дитини проявити ініціативу, навчитися співпрацювати в команді, здобути нові знання.

Конкурс МАН-ЮНІОР-Дослідник також є шкільним конкурсом. Конкурс проводиться кожного року з метою розкриття та сприяння розвитку здібностей обдарованих дітей, залучення їх до науково дослідницької діяльності та винахідництва [19].

Він проводиться в номінаціях «Астрономія», «Техніка», «Історія», «Екологія».

Завдання конкурсу є:

- залучення учнів 7, 8, 9, 10 класів загальноосвітніх навчальних закладів, вихованців позашкільних закладів до поглибленого вивчення фізико-математичних, історичних, природничих дисциплін, а також історії розвитку науки;

- активізація пошуково-дослідницької діяльності учасників, залучення їх до гуртків і секцій наукових відділень МАН України;

- мотивація і стимулювання до творчого самовдосконалення учасників;

- формування екологічної свідомості учасників.

Даний конкурс є відкритим і добровільним для учнів 7,8,9,10 класів загальноосвітнього навчального закладу і вихованців позашкільних навчальних закладів.

Організацію і методичне забезпечення проведення конкурсу здійснює Національний центр «Мала академія наук».

Співорганізаторами конкурсу можуть бути підприємства, організації, вищі навчальні заклади.

Інформацію про проведення Конкурсу розміщується на офіційних сайтах Міністерства освіти і науки України та НЦ «МАНУ», а також у засобах масової інформації не пізніше ніж за місяць до початку проведення.

Під час проведення конкурсу здійснюється персональна обробка даних учасників з урахування всіх вимог Закону України «Про захист персональних даних».

Конкурс проводиться у 2 етапи:

- I етап-заочний;

- II етап захист проекту в онлайн-режимі за допомогою мережі Інтернет або очно на базі визначених організаційним комітетом територіальних відділень МАНУ за погодженням з учасниками та їх керівниками.

Строки проведення конкурсу, щорічна тематика та номінації визначаються МОН України [19].

Матеріали конкурсу, в яких наявна вся потрібна інформація розміщуються на веб-сайтах не пізніше ніж за місяць до початку проведення конкурсу [28].

Для участі в I етапі конкурсу необхідно надіслати на електронну адресу або на компакт-диску на поштову адресу комітету, який займається організацією не пізніше ніж за 2 тижні до їх оприлюднення такі документи:

- заявку на участь у I етапі конкурсу «МАН-ЮНІОР Дослідник» за формою;

- проєкт, оформлений у форматі презентації в програмі «Power Point»;

- тези творчої роботи;

Презентації та тези творчих робіт розміщуються на сайтах Конкурсу для відкритого рейтингового оцінювання.

У відкритому рейтинговому оцінюванні творчих робіт беруть участь усі керівники учасників, роботи яких представлені на конкурсі.

Оцінювання проєктів здійснюється за такими критеріями:

- відповідність темі конкурсу - до 2 балів;

- послідовність, логічність, науковість викладу до 3 балів;

- оригінальність, цікавість, самостійність виконання, особистий внесок автора – до 4 балів;

- грамотність, якість оформлення до 1 бала;

Кількість максимальних балів, яку може отримати учасник від одного експерта в результаті заочного оцінювання складає 10 балів. Загальна оцінка, яку учасник може отримати за заочне рейтингове оцінювання його творчої роботи це середнє арифметичне з усіх оцінок, виставлених за творчу роботу.

До участі в II етапі конкурсу запрошуються автори творчих робіт, які за підсумками отримали не менш ніж 5 балів. Списки учасників, які пройшли до II етапу конкурсу оприлюднюється на сайтах конкурсу через п'ять днів після завершення I етапу.

У конкурсі беруть участь учні 7-10 класів загальноосвітніх навчальних закладів і вихованці позашкільних навчальних закладів. Учасники можуть обговорити результати конкурсу, висловити свої зауваження і побажання щодо його проведення, змісту завдань, оцінювання, результатів.

Журі конкурсу формується Оргкомітетом з метою забезпечення об'єктивності оцінювання творчих робіт його учасників та визначення переможців і призерів. Журі конкурсу складається з наукових і педагогічних працівників загальноосвітніх, позашкільних, вищих навчальних закладів, а також їх студентів, які мають досвід у проведенні дослідницької роботи та були в школі активними членами Малої академії наук України.

Журі конкурсу аналізує рівень підготовки учасників, складає список переможців, офіційний звіт.

До складу журі з кожної номінації конкурсу входять: голова журі, члени та секретар журі.

Окрім цього організаційний комітет складає вимоги до проекту.

Журі визначає переможців та призерів у кожній номінації окремо за кількість набраних балів. Переможці II етапу конкурсу, які отримали найбільшу кількість балів, нагороджуються дипломами НЦ «МАНУ» I, II, III ступеня. Учасники II етапу конкурсу отримують сертифікат або диплом учасника. Якщо над проектом працювали учасники у складі творчих груп, то дипломами нагороджують учнівські колективи навчальних закладів.

Результати проведення конкурсу затверджуються наказом МОН України. Крайні проекти опубліковуються в науково-художніх, науково-педагогічних виданнях для дітей та юнацтва за підтримки НЦ «МАНУ». Керівники, які підготували переможців конкурсу нагороджуються подяками НЦ «МАНУ».

Витрати на організацію конкурсу та безпосереднє проведення здійснюються за рахунок коштів, які не заборонені чинним законодавством України [19].

Ще один конкурс, який проводиться на базі школи має назву: «Шкільний сад» - як освітній майданчик для сучасних безпечних агротехнологій на

пришкільній ділянці (для шкіл сільської місцевості, які мають учнівські навчально-дослідні земельні ділянки або планують їх створити)

Конкурс проводиться на добровільних засадах і є відкритим для участі.

Мета конкурсу створення мережі учнівських навчально-дослідних ділянок, а саме так званих «Шкільні сади» як освітніх майданчиків із сучасними безпечними агротехнологіями для здорового харчування [28].

Основні завдання конкурсу:

- виявлення і підтримка шкіл сільської місцевості, які зацікавлені в створенні освітніх майданчиків на своїй пришкільній земельній ділянці;
- залучення учнів, батьків, учителів, сільськогосподарських організацій до розвитку пришкільних земельних ділянок з метою набуття учнями навичок праці, трудового виховання.

Конкурс проводить Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти та науки України та обласні еколого-натуралістичні центри

До участі у конкурсі запрошуються школи сільської місцевості, які мають учнівські навчально-дослідні ділянки або мають на меті їх створити.

До участі також запрошують міські заклади освіти. Для організації, а проведення конкурсу створюється спеціальний організаційний комітет. Здійснюється робота щодо організації та проведення даного конкурсу, після чого обирають журі.

Журі обирають з метою забезпечення об'єктивності оцінювання результатів конкурсу та визначення переможців, формується з числа педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів освіти та партнерів проекту.

Конкурс проводиться у два етапи:

I етап заочний. Учасники заповнюють заявки в електронній формі та надсилають в організаційний комітет конкурсу.

Журі оцінюють подані заявки та відбирають учасників II етапу. Заявки на участь у конкурсі надсилають на електронну адресу.

Перший (заочний) етап: заявки подаються орієнтовно 31 січня по 15 травня.

Підбиття підсумків I етапу – з 15 травня по 25 червня.

Другий (очний) етап: вересень-жовтень.

Участь в очному етапі можуть брати ті школи, які пройшли заочний етап, перелік яких оприлюднений на сайті. Представники, відібраних на I етапі шкіл, беруть участь в очному етапі конкурсу і представляють свій проект учнівської навчально-дослідної земельної ділянки, план її розвитку, враховуючи освітню, виробничу, розвивальну, виховну мету [28].

У випадку відсутності ділянки потрібно вірогідно і переконливо представити і обґрунтувати реальність її створення, можливість її отримання та існування, план її розвитку.

Підбиття підсумків конкурсу здійснюється після кожного етапу конкурсу, шляхом обговорення та голосування членів журі. Склад журі конкурсу визначається організаторами.

Результати конкурсу оголошуються таким чином: учасники конкурсу запрошуються до мережі «Шкільний сад» для розвитку сучасного сільськогосподарського підприємництва. Школи, які здобувають перемогу в очному етапі конкурсу, отримують нагороди від засновника та партнерів заходу. Школи, які перемагають стають партнерами Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Міністерства освіти та науки України та інших партнерів конкурсу і отримують можливість стати регіональними майданчиками для створення сучасних безпечних агротехнологій.

Фінансування даного конкурсу здійснюється спонсорами та партнерами проекту.

Окрім цього конкурсу існує ще один, який дуже схожий на цей, але має назву: «Пришкільна ділянка — як освітній майданчик для сучасних безпечних агротехнологій» (для шкіл сільської місцевості, які мають учнівські навчально-

дослідні земельні ділянки, в Київській, Чернігівській та Житомирській областях) [27].

1.4. Міські конкурси

На сьогоднішній день одне з найважливіших завдань держави, зокрема нашого міста та області є виявлення, відбір, мотиваційна та психолого-педагогічна підтримка учнівської молоді, створення, умов для самореалізації, створення конкурентноспроможної особистості, яка може заявити про себе не тільки в своєму місті, а і далеко за його межами.

Саме з такої нагоди в нашому місті вже давно працює Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, який створений з метою виявлення та активного розвитку творчих обдарувань, залучення дітей до науково-дослідницької та пошукової діяльності [10].

З метою поліпшення благоустрою міста кожного року відбувається залучення шкільні та позашкільні навчальні заклади до участі у конкурсі під назвою «Чисте місто – справа кожного».

Конкурс проводиться з 1 червня по 26 вересня. До участі в конкурсах запрошуються учні основної школи, шкільних, позашкільних навчальних закладів, шкільних гуртків.

Представлені такі номінації в конкурсі:

- «Квітучий дім»;
- «Зелений оазис»;
- «Кращий дизайн».

Критеріями оцінки об'єктів конкурсу за номінаціями є:

- проведення суботників, участь у спільній роботі підтримання порядку і чистоти, озеленення території;
- охайність вигляду фасаду шкільних ділянок;

- наявність клумб, газонів, інших насаджень.

Максимальна оцінка кожного пункту - 10 балів. За кожен зафіксований випадок невиконання критерію оцінка знижується на 1 бал. За умови виконання робіт з благоустрою території оцінка підвищується на 5 балів.

Конкурсна комісія визначає переможців, які нагороджуються грамотою, одноразовою грошовою премією, або цінним подарунком.

Результати конкурсу «Чисте місто» публікуються в місцевих ЗМІ та розміщуються на сайті Сумської міської ради.

Фінансування конкурсу здійснюється за рахунок коштів бюджету міста та благодійних внесків [10].

Ще один конкурс, який має велике значення в житті нашого міста і безперечно нашої області має назву: «Посади своє дерево»

Всім відомо, що зелені насадження-це легені нашого міста, оскільки вони здатні нейтралізувати шкідливий вплив людської діяльності на природу. Ліси виробляють 60% кисню. Насадження алей, лісосмуг може допомогти розв'язати багато екологічних проблем у місті [9].

Конкурс проводять двічі на рік: навесні та восени, залучаючи всіх небайдужих учнів загальноосвітніх закладів, які висаджують дерева та кущі у парках, скверах, на пришкільних ділянках. У ході проведення є можливість з'явитися новим алеям.

Мета конкурсу:

- виховання дбайливого ставлення до природи рідного краю, розвиток почуття відповідальності за довкілля;
- озеленення пришкільних ділянок, парків, скверів та місць відпочинку;
- залучення до природоохоронної діяльності через пошук, дослідження, опис дерев та проведення заходів щодо їх збереження;
- ознайомлення з різними видами дерев.

Під час конкурсу проводять спільні заходи, які спрямовані на садіння іменних дерев.

Переможців конкурсу визначають у кожній номінації, присвоюючи I, II, III місце.

Роботи представляються до 14 травня. Після цієї дати роботи розглядатися не будуть.

На кожну конкурсну роботу заповнюється і відправляється заява [9].

Учасники Конкурсу надсилають роботи на адресу дитячої спілки «Екологічна варта».

У номінації «Дерево, рости!» приймають творчі звіти з фотоматеріалами про висаджування дерев.

У номінації «Мій друг Дерево» приймають роботи, які включають інвентаризаційні дані обстеження стану дерев. На кожен об'єкт потрібно скласти паспорт з даними обстеження та фотографіями об'єкта.

Результати конкурсу «Посади своє дерево» публікуються в місцевих ЗМІ та розміщуються на сайті Сумської міської ради.

Фінансування конкурсу здійснюється за рахунок коштів бюджету міста та благодійних внесків [9].

1.5. Обласні конкурси

Окрім розглянутих шкільних, міських конкурсів існують ще й обласні конкурси, які проводять не тільки в рамках однієї школи, одного міста, а і мають на мету залучити область.

Одним із таких конкурсів природничо-математичного напрямку для учнів є обласний конкурс «СОВЕНЯТКО».

Конкурс проводиться на базі Сумських шкіл. Метою даного конкурсу є виявлення талановитих і обдарованих учнів, забезпечення наступності між ланками освіти. Програмою конкурсу передбачено виконання математично-логічних завдань, інтелектуальних, природничо-діяльнісних та творчих ігор.

Конкурс проводиться кожного року. Започаткували його у 2004 році. За умовами конкурс проводиться у три етапи : шкільний, районний або міський, обласний, а саме: заочний і очний тури [16].

З метою привернути увагу до проблем захисту птахів та їх природних біотопів в Сумській області кожного року проводиться обласний конкурс-акція: «Птах року».

Метою даного конкурсу є вивчення учнями біологічних особливостей птахів міста Суми, проведення моніторингу чисельності видів на певних територіях [18].

До участі в акції запрошуються учні як закладів загальної середньої освіти так і позашкільні навчальні заклади, різні гуртки, природничі факультативи.

Роботи можуть бути командними та індивідуальними.

На жаль, враховуючи сьгоднішню ситуацію в країні, конкурс проводиться дистанційно, тобто в заочному форматі. Матеріали учасників акцій надсилаються в цьому році до 15 листопада з поміткою «Птах року». У цьому році птахом року прийнято вважати Горлицю звичайну.

Результати даного конкурсу оголошуються в грудні місяці , нагороджують переможців, як індивідуальних, так і командних.

Фінансування даного конкурсу здійснюється за рахунок державних коштів [6].

1.6. Конкурси Всеукраїнського рівня

З метою залучення учнів до прояву своїх здібностей і творчого потенціалу, були створені конкурси не тільки на шкільному, міському, обласному рівні, а і на всеукраїнському рівні , що значно підвищує можливість творчої молоді проявити себе, здобути досвід, знайти нових друзів [24].

Одним із цікавих і актуальних на сьгоднішній день є Всеукраїнський конкурс-форум юних екологів. Це відкритий захід, який проводиться кожного

року з метою підтримки обдарованих дітей та творчої молоді, які займаються природоохоронною та просвітницькою діяльністю в екологічній сфері, організації їх змістовного дозвілля [24].

Основні завдання конкурсу є :

- формування у дітей та молоді екологічної культури та екологічного мислення;
- формування активної життєвої позиції дітей , шляхом залучення їх до вирішення різних екологічних проблем;
- обмін досвідом проведення природоохоронної діяльності;
- пошук нових форм і методів екологічного виховання дітей та молоді;
- створення умов для розвитку та самореалізації особистісного потенціалу дітей та молоді;
- підвищення престижності позашкільної освіти;

Участь у конкурсі можуть брати учні загальноосвітніх навчальних закладів, професійно-технічних, позашкільних навчальних закладів віком від 9 до 16 років .

Конкурс-форум проводиться щорічно в рамках тематичної оздоровчої зміни.

Строки проведення визначає Мінсоцполітика. Програмою передбачено проведення таких заходів як: фестиваль колективів екологічної просвіти, інсценування на екологічну тематику, Гала-концерт авторської екологічної пісні, екологічне свято «День Чорного моря», природоохоронна естафета, ігрова програма «Жива екологічна стежка», фотовернісаж «Зелені каруселі», фестиваль авторських фільмів «Ми юні натуралісти», наукова конференція, тематичні майстер класи, розроблення та практична реалізація екологічних проектів, робота гуртків еколого-натуралістичного напрямку, походи та екскурсії, ярмарок екологічних ідей.

Витрати на організацію та проведення конкурсу-форуму здійснюється за рахунок коштів, не заборонених чинним законодавством України [24].

Наступний не менш цікавий конкурс має назву Всеукраїнський конкурс з флористики та фітодизайну [23].

Конкурс проводиться кожного року з метою формування в дітей та молоді дбайливого ставлення до природи.

Основними завданнями конкурсу є:

- пошук і підтримка обжарованої учнівської молоді, залучення їх до художнього оформлення інтер'єрів навчальних закладів засобами мистецтва, флористики

- формування відповідних умінь і навичок;

- вивчення та поширення кращого досвіду створення художнього образу інтер'єру навчального закладу;

- обмін кращим досвідом організації роботи гуртків флористики а фітодизайну в загальноосвітніх навчальних і позашкільних закладах;

- виховання в учнівської молоді екологічної та естетичної культури;

Обмін кращим досвідом організації роботи гуртків флористики та фітодизайну в позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладах;

- виховання в учнівської молоді екологічної та естетичної культури;

- ознайомлення молоді із сучасними тенденціями розвитку мистецтва флористики, досягненнями вітчизняної та зарубіжної флористики.

У Конкурсі беруть участь учасники індивідуально, у складі команди творчих учнівських об'єднань загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів з напрямку «Флористика та фітодизайн»

До складу команди входять три - п'ять осіб загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів віком від 13 до 18 учнів включно та один керівник, який призначається з числа педагогічних працівників закладу [23].

Всеукраїнський конкурс «Енергія і середовище»

Кожного року в рамках міжнародної освітньої програми-шкільна освітня програма використання ресурсів і енергії проводиться всеукраїнський конкурс «Енергія і середовища», який ґрунтується на добровільних засадах, відкритий для учнів загальноосвітніх навчальних закладів, позашкільних навчальних

зкладів віком до 17 років включно, педагогічних працівників загальноосвітніх, професійно-технічних, позашкільних навчальних закладів [20].

Конкурс проводиться з метою залучення учнів до науково-дослідницької та практичної діяльності в галузях раціонального використання енергоресурсів, залучення педагогічних працівників навчальних закладів до ефективного використання та збереження енергії.

Основні завдання конкурсу:

- пошук і підтримка, мотивація і заохочення обдарованих дітей, залучення їх до навчально-практичної діяльності з проблем енергоефективності та раціонального використання енергоресурсів;
- сприяння професійному самовизначенню;
- задоволення потреб учнів у творчій самореалізації;
- залучення педагогічних працівників до ефективного використання та збереження енергії.

Організацію та методичне забезпечення проведення конкурсу здійснює Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді.

Інформацію щодо проведення конкурсу розміщується на офіційному сайті Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді не пізніше ніж за місяць до початку проведення. Під час проведення конкурсу здійснюється персональна обробка даних учасників з урахуванням вимог Закону України «Про захист персональних даних»

До участі в конкурсі запрошуються учні загальноосвітніх навчальних закладів, учні, слухачі професійно-технічних навчальних закладів, слухачі позашкільних навчальних закладів, які мають досвід з питань роботи з учнями і населенням з приводу ефективного використання та збереження енергії.

Національний тур конкурсу проводить у два етапи:

I етап –заочний, який проводиться в певний термін- вересень-січень;

II етап – очний, проводиться в лютому.

Для участі в конкурсі учні подають журі конкурсу свій науково-дослідницький проект, а педагогічні працівники- конспект уроку або дидактичні матеріали з питань енергозбереження та енергоефективності.

Вимоги до виконання конкурсних робіт розміщуються на офіційному сайті Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді. Для участі в I етапі конкурсу учасники надсилають заповнену реєстраційну картку учасника Всеукраїнського конкурсу «Енергія і середовище» за формою.

Журі конкурсу розглядає подані учасниками I етапу конкурсні роботи та визначає списки учасників II етапу. Загальний список учасників розміщується на офіційному веб-сайті НЕНЦ не пізніше ніж за один місяць до початку II етапу.

Програма II етапу конкурсу передбачає стендовий захист конкурсних робіт в номінаціях, які визначає організатор. Перелік номінацій розміщується на офіційному веб-сайті.

Строки та місце проведення II етапу конкурсу визначаються наказом Міністерства освіти і науки України відповідним листом органу виконавчої влади не пізніше ніж за місяць до початку проведення конкурсу [20].

Підсумки конкурсу оприлюднюються на офіційних веб-сайтах НЕНЦ і МОН України не пізніше ніж через 10 робочих днів після його завершення.

Для організації та проведення II етапу конкурсу створюється організаційний комітет. Склад організаційного комітету визначається наказом НЕНЦ. До складу організаційного комітету входять представники МОН України, НЕНЦ, педагогічні та науково-педагогічні працівники загальноосвітніх навчальних, позашкільних, вищих закладів, представники громадських організацій.

Науково-дослідницькі проекти оцінюються за такими критеріями:

- актуальність обраної теми –до 10 балів;
- самостійність, особистий вклад учасника в проект- до 20 балів;
- рівень складності проекту (із врахуванням віку учасника)-до 15 балів;
- доцільність та коректність використаних методів-до 10 балів;

- практична ефективність проекту-до 20 балів;
- функціональна спроможність і відтворюваність проекту-до 15 балів;
- обґрунтованість висновків, їх відповідність теми проекту-до 10 балів.

Загальна сума балів, яку може отримати учасник за науково-дослідний проект-100 балів.

Дидактичні матеріали і конспекти оцінюються за такими критеріями:

- відповідність сучасним вимогам педагогічної науки-до 25 балів;
- орієнтованість на мотивування дітей і дорослих до практичної діяльності на отримання практичного результату – до 35 балів;
- оригінальність, використання інтерактивних методів навчання та виховання–до 25 балів;
- відтворюваність-до 15 балів;

Загальна сума балів -100 балів.

Переможці та призери конкурсу визначаються журів кожній номінації окремо за кількістю набраних ними балів.Переможцем конкурсу в кожній номінації є учасник, який набрав найбільшу кількість. Призерами конкурсу є учасники, які за кількістю набраних балів посіли друге та третє місце. Переможці конкурсу(не більше двох осіб у кожній номінації) отримують право заочно представляти Україну на Міжнародному конкурсі молодіжних проектів з енергоефективності «Енергія і середовище».Переможці та призери конкурсу нагороджуються дипломами НЕНЦ відповідних ступенів і дипломами міжнародного освітнього проекту SPAKE. Конкурсні роботи переможців публікуються на офіційних веб-сайтах організаторів конкурсу.

Фінансові витрати на організацію та проведення конкурсу здійснюються за рахунок коштів, не заборонених чинним законодавством України.

Всеукраїнський конкурс з квітникарства та ландшафтного дизайну “Квітуча Україна”

Кожного року проводиться Всеукраїнський конкурс з квітникарства та ландшафтного дизайну “Квітуча Україна” з метою формування екологічної

культури особистості, залучення учнів до роботи з покращення зовнішнього озеленення та ландшафтного дизайну територій навчальних закладів [22].

Основні завдання конкурсу:

- активізація пізнавальної, творчої діяльності учнів загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів;
- обмін досвідом роботи з організації творчих об'єднань квітникарсько-ландшафтного напрямку;
- популяризація досягнень вітчизняного квітникарства та декоративного садівництва, нових прогресивних агротехнічних технологій;
- ознайомлення із сучасними тенденціями в галузі ландшафтного дизайну та озеленення, розроблення ландшафтних композицій;
- залучення учнів до озеленення територій навчальних закладів.

Конкурс проводиться на добровільних засадах і є відкритими для учнів загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів.

Організаційно-методичне забезпечення проведення конкурсу здійснює Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН молодь спорту України.

Інформація про проведення конкурсу розміщується на офіційному веб-сайті НЕНЦ, у засобах масової інформації не пізніше ніж за місяць до його проведення.

У конкурсі беруть участь команди загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів. До складу команди входить 4 особи-учні загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів віком від 13 до 18 років.

Конкурс проводиться у два етапи:

I етап- відбірковий(заочний)

II етап-фінальний(очний)

Строки проведення конкурсу визначаються наказом МОН молодь та спорту.

У II етапі конкурсу беруть участь команди, які стали переможцями в I етапі.

Список учасників II етапу конкурсу оприлюднюється на офіційному сайті НЕНЦ не пізніше ніж за місяць його проведення.

Під час проведення конкурсу здійснюється персональна обробка даних.

Організація та проведення II етапу конкурсу здійснюється за програмою, яка включає:

- презентацію проєктів озеленення території навчального закладу;
- практичну реалізацію проєкту на ділянках НЕНЦ;

Презентація проєкту озеленення території навчального закладу проводиться у довільній формі.

У презентації можуть брати участь усі члени команди.

Презентація проєкту озеленення території навчального закладу оцінюється журі за такими критеріями:

- новизна та оригінальність проєкту-до 15 балів;
- економічність проєкту-до 10 балів;
- презентабельність проєкту- до 5 балів.Максимальна кількість балів, яку може отримати команда за презентацію ескізу до 30 балів.

Результати практичної реалізації проєкту на ділянках оцінюються за такими критеріями:

- оригінальність ідеї- до 15 балів;
- технологічність- до 12 балів;
- рівень виконання агротехнічних прийомів- до 15 балів;
- творчі знахідки та оригінальність художнього оформлення-до 12 балів;
- композиційна завершеність-до 10 балів;
- командна робота-до 6 балів.

Максимальна кількість балів, яку може отримати команда за практичну реалізацію - 70 балів.

Загальна кількість балів за весь конкурс -100 балів.

Переможців та призерів конкурсу визначають журі. Переможцем є учасник, який набрав найбільшу кількість балів, тобто перше місце.Призерами є учасники, які за кількістю балів посіли друге та третє місце.

У разі однакової кількості балів, перемагає та команда, яка отримала більше балів у практичній реалізації проєкту.

Переможців та призерів нагороджують дипломами НЕНЦ відповідних ступенів, а всіх інших - дипломами учасників.

Роботи кращих учасників конкурсу публікують у науково-педагогічних і науково-художніх виданнях для дітей та юнацтва за підтримки НЕНЦ.

Організацію та проведення конкурсу здійснюються за рахунок коштів, які не заборонені чинним законодавством України [22].

Всеукраїнський конкурс дослідницько-експериментальних робіт із природознавства «Юний дослідник»

Конкурс проводиться кожного року з метою залучення учнів загальноосвітніх навчальних закладів від 9 до 11 років включно до науково-дослідницької діяльності в галузі природознавства [21].

Завданнями конкурсу є:

- виявлення та підтримка учнів, які мають здібності до науково-дослідницької діяльності;
- формування в учнів пізнавальних інтересів, первинних екологічних знань;
- залучення учнів до природоохоронної діяльності;
- створення умов для творчої самореалізації учнів;

Конкурс проводиться на добровільних засадах і є відкритим для учнів.

Організаційно-методичне забезпечення проводиться конкурсу здійснює Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді.

Інформація про проведення конкурсу розміщується на сайті НЕНЦ, у засобах масової інформації не пізніше ніж за місяць до його проведення [21].

Під час проведення конкурсу здійснюється персональна обробка даних учасників.

Конкурс проводиться у два етапи:

I етап-відбірковий(заочний)

II етап- фінальний (Всеукраїнський очний)

Для участі в I етапі конкурсу необхідно надіслати заявку на участь у I етапі Всеукраїнського конкурсу дослідницько-експериментальних робіт із природознавства «Юний дослідник» за формою згідно з додатком.

Журі конкурсу розглядає подані учасниками I етапу описи дослідницько-експериментальних робіт і визначає учасників II етапу. Список учасників II етапу оприлюднюється не пізніше ніж за місяць до початку проведення II етапу [21].

Програма I етапу конкурсу включає:

- заочне оцінювання дослідницько-експериментальних робіт;
- захист учасниками дослідницько-експериментальних робіт у довільній формі.

1.7. Конкурси Міжнародного рівня

Кожного року в Україні відбувається Міжнародний інтерактивний природничий конкурс, який має назву «КОЛОСОК»

Мета конкурсу - визначення наукової популяризації та пропедевтики природничих наук серед учнів, поширення та впровадження національних освітніх технологій за кордоном, аналізу та запровадження сучасних прогресивних освітніх зарубіжних технологій в Україні [26].

Основними завдання конкурсу є:

- інформування покоління, що підростає з невід'ємним елементом єдиної культури - природознавством;
- створення цілісного погляду на світ, який нас оточує, створення уявлень про наукову картину світу, яка створена сучасним природознавством;
- процес росту мотивації та заохочень учнів до вивчення дисциплін, які мають природничі спрямування;
- створення постійних, міцних навичок роботи з науково-популярними виданнями, розвиток читацьких компетентностей, дослідницьких та творчих умінь учнів;

- посилення та поглиблення знань із дисциплін, пов'язаних з вивченням природи та підтримка учнів, які мають творчі здібності та підтримка ініціативних учителів.

Брати участь у конкурсі можуть групи учнів, які спільно організовані, від 1 до 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів і форм власності України та інших держав. Конкурс проводиться на добровільних засадах у загальноосвітньому навчальному закладі.

Проведення конкурсу відбувається у два етапи: осінній - в листопаді та весняний - в квітні. Тематику завдань в кожному етапі визначає організаційний комітет.

Метою першого етапу є пропедевтика знань учнів 1-5 класів та поглиблення знань учнів 6-10 класів з біології, фізики, хімії.

Метою другого етапу є пропедевтика знань учнів 1-5 класів та поглиблення знань учнів 6-10 класів з астрономії, географії, екології.

Завдання Конкурсу пропонується учасникам російською та українською мовами [26].

Обов'язкова умова для участі в Конкурсі в загальноосвітніх навчальних закладах є наявність координатора проведення конкурсу.

У загальноосвітніх навчальних закладах конкурс проводить та організовує координатор разом з учителями природничих дисциплін і початкової школи. Якщо велика кількість бажаючих приймати участь у конкурсі, то за кожну вікову групу дітей відповідає інший координатор, це може бути учитель природознавства, учитель біології, хімії, географії, учитель початкових класів.

Вимоги завдань до першого етапу Конкурсу:

- завдання розраховані для учнів п'яти категорій: 1-2, 3-4, 5-6, 7-8, 9-10 класи;

- учасникам конкурсу пропонують 15 тестових завдань для учнів 1-2 класів та 3 тестових завдань для учнів 3-10 класів;

- завдання I етапу поділяються на три блоки: «Фізика і техніка», «Жива природа», «Хімія і життя», які можуть бути об'єднані однією спеціальною темою;

- кожен блок містить 10 тестових завдань для учнів 3-10 класів, які оцінюються у 6 балів, та 5 тестових завдань для учнів 1-2 класів, які оцінюються у 12 балів;

- складність завдань визначають рейтингом після перевірки завдань робіт учасників;

- до кожного завдання додається п'ять варіантів відповідей, серед яких може бути декілька правильних;

- у завданнях для 1-2 класів, враховуючи вікові особливості, може бути лише одна правильна відповідь;

- вибрані відповіді учасники конкурсу відпічають на бланку відповідей;

- відсутність відповіді оцінюється у 0 балів;

- максимальна кількість балів, яку може отримати учасник конкурсу за роботу – це 180 балів.

Завдання II етапу конкурсу:

- завдання складалося для учнів п'яти категорій : 1-2, 3-4, 5-6, 7-8, 9-10 класи;

- учасникам конкурсу пропонується 15 тестових завдань для учнів 1-2 класів та 30 тестових завдань для учнів 3-10 класів;

- завдання II другого етапу об'єднані у три блоки : «Астрономія» «Географія», «Екологія»

(можуть бути згруповані в один блок, але все залежить від теми)

Обов'язковою частиною кожного етапу конкурсу є виконання творчих завдань. Кожного року Організаційний комітет визначає і оприлюднює тематику творчого завдання, яке учасники конкурсу виконують за бажанням.

Виконані творчі завдання надсилають на електронну пошту Оргкомітету в загальному обсязі однієї друкованої сторінки, якщо це літературні конкурси та одного аркуша, якщо це малярські конкурси.

Вимоги щодо творчих завдань надаються в інформаційних матеріалах.

Виконані творчі завдання учасники конкурсу надсилають упродовж року. Найцікавіші матеріали кожного місяця друкують у науково-популярному природничому журналі «КОЛОСОК» (3-10 класи) та у науково-популярній природничій тематичній щотижневій газеті «КОЛОСОЧОК» (1-2 класи)

Порядок проведення конкурсу:

- підготовчий етап
- оргкомітет надсилає у координаційні центри матеріали, які містять дату проведення конкурсу, інструкцію для координатора;
- координатор поширює інформацію про конкурс, повідомляє тематику спеціальних тем, запитання для підготовки, радить літературу для підготовки до Конкурсу, пропонує перелік статей журналу «КОЛОСОК» та матеріалів газети «КОЛОСОЧОК»

Проведення Конкурсу в ЗНЗ:

- конкурс проводиться протягом одного дня в усіх загальноосвітніх навчальних закладах України за однаковими завдання для даної вікової групи дітей;
- координатори проведення конкурсу в загальноосвітніх навчальних закладах отримують завдання не пізніше ніж за день до проведення конкурсу відповідно до надісланої заявки;
- координаторам конкурсу забороняється повністю або частково оприлюднювати завдання до початку проведення конкурсу. Конверти із завданнями відкриваються в день проведення конкурсу в присутності учасників конкурсу;
- конкурс проводиться протягом одного дня в усіх загальноосвітніх навчальних закладах України за однаковими завданнями для даної вікової групи дітей;
- конкурс відбувається лише у загальноосвітніх навчальних закладах або іншому закладі освіти; за дотримання правил проведення конкурсу відповідає координатор;

- перед початком конкурсу координатор проводить інструктаж учасників конкурсу щодо заповнення бланка відповідей;

Головна вимога до учасників- самостійна робота над завданням конкурсу.

Кожен учасник конкурсу отримує аркуш із завданнями та бланк відповідей, який після завершення конкурсу віддає координатору.

Конкурс триває 75 хвилин для учнів 3-10 класів та не більше ніж 60 хвилин для учнів 1-2 класів. Заповнені бланки відповідей та реєстраційні бланки учнів 1-10 класів шкільний координатор передає міському або районному координатору в день проведення конкурсу.

Наступного дня міські або районні координатори надсилають матеріали на адресу Оргкомітету.

Учасники конкурсу та їхні батьки мають право після завершення перевірки робіт ознайомитися із експертними оцінками своїх робіт, здійсненими Організаційним комітетом.

Організаційний комітет має свої критерії оцінювання конкурсу:

- на I етапі: сумарна кількість балів, яку набрав учасник конкурсу та кількість балів, яка набрана в межах одного блоку;

- на II етапі: залежно від спеціальної теми, критерієм оцінювання є загальна кількість балів, яку набрав учасник конкурсу.

Результати конкурсу оприлюднюються на сайті МОН молодь спорту та на сайті журналу «КОЛОСОК» не пізніше, ніж через вісім тижнів після його проведення.

Підсумкові звіти за результатами конкурсу подаються до МОН молодь спорту. Аналітичні результати за підсумками проведення конкурсу публікуються в засобах масової інформації та надсилаються в обласні інститути післядипломної педагогічної освіти для обговорення на предметних методичних об'єднаннях учителів природничих дисциплін.

За результатами обох етапів конкурсу оприлюднюється рейтинг районних (міських) відділів освіти та загальноосвітніх навчальних закладах - найкращих

популяризаторів природничих дисциплін навчальні заклади та їх координатори кожного року відзначаються грамотами.

Нагородження переможців I та II етапів конкурсу та вчителів, які їх підготували, відбувається, як правило, на свято День знань, Свято останнього дзвоника.

Кожен учасник конкурсу отримує сертифікат та інформаційні матеріали конкурсу:

- сертифікатом «ЗОЛОТИЙ КОЛОСОК» нагороджують переможці конкурсу, які набрали понад 80% сумарної кількості балів;

- сертифікатом «СРІБНИЙ КОЛОСОК» нагороджують переможців, які набрали понад 65-67% кількості балів з окремого блоку завдань;

Усі загальноосвітні навчальні заклади отримують диски з інформаційними матеріалами конкурсу та науково-популярними матеріалами в галузі природознавства.

Координатори, які залучили до участі в конкурсі понад 50 учасників конкурсу 3-10 класів, отримують безкоштовну передплату на рік на загальноосвітній навчальний заклад Всеукраїнського природничого науково-популярного журналу для дітей «КОЛОСОК», якщо до участі залучили приблизно 30 учасників конкурсу 1-2 класів- всеукраїнської науково-популярної тематичної природничої газети для дітей «КОЛОСОЧОК» (передплата на перше півріччя поточного року-після I етапу конкурсу, на друге півріччя поточного року- після II етапу конкурсу).

Для того, щоб здійснити передплату координатор разом із заявкою на участь надсилає на адресу організаційного комітету заповнені передплатні абонементи на газету або журнал.

Фінансує конкурс «КОЛОСОК» виключно держава [26].

Окрім конкурсу «КОЛОСОК» існує ще один, не менш цікавий конкурс, який має назву «Олімпіс», який охоплює такі предмети як природознавство і біологія, він відбувається дистанційно.

Головна мета конкурсу «Олімпіс» полягає у підвищенні мотивації до вивчення і зацікавленості учнів навчальним предметом. У конкурсі є завдання різного рівня складності, тому у конкурсі є можливість всіх учнів взяти участь.

Завдання конкурсу поділені, враховуючи вікові особливості, відповідно до освітньої програми на 11 рівнів складності [8].

Таким чином, для 6 класу – 24 завдання, для 7 класу- 24 завдання, 8 клас- 24 завдання, 9 клас-24 завдання, 10 клас-24 завдання, 11 клас- 24 завдання.

Завдання мають різний ступінь складності і оцінюються різною кількістю балів. Тривалість конкурсу становить 40 хвилин. Конкурс відбувається з 01.11 до 30.11 на сайті www.olimpis.com.ua.

Взяти участь у конкурсі можна в будь-який зручний час. Виконувати завдання потрібно, використовуючи комп'ютер [23].

Всі учасники конкурсу отримають друковану грамот, а переможці нагороджуються дипломами I, II, III ступеня.

Диплом I ступеня - результат 90-100%.

Диплом II ступеня - результат 80-90%.

Диплом III ступеня - результат 70-80%.

Грамота – результат менше 70%.

Педагоги, які зареєстрували учнів і оплатили їхню участь, отримають сертифікат організаторів конкурсів і грошову компенсацію у вигляді знижки, до 30 % від суми внесків за участь.

Вчителі учасників, які нагороджені дипломами I-III ступенів, отримають свідоцтва, які підтверджують досягнення учнів [8].

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ДО УЧАСТІ В КОНКУРСАХ ТА ОЛІМПІАДАХ

2.1. Методичні рекомендації щодо підготовки учнів до участі в природничих конкурсах та олімпіадах

Підготовка до участі в конкурсі відіграє велику роль, адже від цього залежить результат.

Всі конкурси проводяться відповідно до Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади, турніри, конкурси з навчальних предметів, конкурс-захисти науково-дослідницьких робіт, олімпіади зі спеціальних дисциплін та конкурси фахової майстерності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 22.09.2011 № 1099.

Організація конкурсів з навчальних предметів довготривалий процес, який включає в себе теоретичну, практичну, психологічну підготовку учнів до участі в конкурсах [25].

Розглядати підготовку до конкурсів потрібно не лише як позакласну роботу, а і застосовуючи знання, уміння, навички, які були одержані на уроках.

Участь у конкурсах здійснюється перш за все на добровільних засадах.

Теоретична та практична підготовка творчих і талановитих дітей до участі в конкурсах розрахована на цілеспрямовану самостійну підготовку з природничих дисциплін, бажання дізнаватись щось нове.

Складність завдання визначається обробкою результатів минулих років.

Таким чином, алгоритм підготовки творчих учнів до конкурсів природничого спрямування включає в себе:

Доконкурсний етап. Передбачене виконання завдань в закладах середньої освіти, гуртках [7].

Підготовка до конкурсу включає виконання завдань з минулих років. Включає в себе як індивідуальні, так і диференційовані форми. Обов'язковою є також групова робота [25].

I етап конкурсу. Шкільні конкурси. Проводяться в закладах загальної середньої освіти.

Участь можуть брати усі бажаючі учні (5-11 класи)

Підбір завдань повинен бути диференційованим:

- репродуктивні завдання, які може виконати кожен учень.
- завдання, які потребують творчого підходу до розв'язання.

Рекомендації щодо проведення природничих конкурсів:

- застосовувати індивідуальний підхід у навчанні;
- упроваджувати цікаві, творчі завдання;
- застосовувати проблемний підхід у навчанні;
- участь у гуртках, факультативах.

Поради вчителям щодо підготовки учнів до конкурсів:

1. Навчайте дітей цінувати власні чужі думки, аналізувати ситуацію.
2. Створюйте творчу атмосферу.
3. Розвивайте в учнів впевненість у своїх силах.
4. Створюйте проблемну ситуацію для пошуку альтернативних, цікавих ідей та вирішень.
5. Розвивайте критичне мислення.
6. Створюйте періоди творчої активності, адже багатого геніальних рішень з'являються саме в такі моменти.
7. Стимулюйте і підтримуйте ініціативу учнів.
8. Оволодіння ІКТ.
9. Активно залучайте до участі в шкільних, міських, обласних конкурсах.
10. Контролюйте під час занять досягнуті результати та давайте завдання більш підвищеної складності, створюйте ситуації самоаналізу, самооцінки, самопізнання.
11. Створюйте позитивний настрій на роботу.

12. Залучайте дітей до розробки та впровадження власних творчих задумів та ініціатив, створюйте ситуації вільного вибору і відповідальності за обране рішення.

13. Залучайте учнів до творчої пошукової роботи з використанням випереджувальних завдань, створюйте розвиваючі ситуації.

14. Адекватно оцінюйте вирішені завдання, давайте поради і рекомендації.

15. Пам'ятайте, що участь в конкурсах здійснюється на добровільних засадах [29].

РОЗДІЛ 3

МОНІТОРИНГ УЧАСТІ УЧНІВ У КОНКУРСАХ ТА ОЛІМПІАДАХ
ПРИРОДНИЧОГО СПРЯМУВАННЯ

3.1. Участь учнів м. Суми та Сумської області у конкурсах та олімпіадах природничого спрямування

Для моніторингу були використані результати конкурсів та олімпіад, які проводилися на Всеукраїнському рівні, в яких брали участь учні міста Суми та Сумської області [21].

Одним із таких конкурсів є Всеукраїнський конкурс з флористики та фітодизайну «Юннати України», який був проведений з 5 по 7 жовтня 2020 року.

У конкурсі брали участь 20 областей, серед яких є Сумська область, яка вирізняється значними успіхами [11].

В номінації «Квіткові килими» дипломом Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді за зайняте I місце у Всеукраїнському конкурсі з флористики та фітодизайну «Юннати України» була нагороджена команда Великописарівської станції юних натуралістів Великописарівської районної ради Сумської області з композицією «Сонячний калейдоскоп» (99 балів);

Таблиця 3.1.

**Переможці Всеукраїнського конкурсу з флористики та фітодизайну
«Юннати України»**

Команда	Кількість балів	Місце
Великописарівської станції юних натуралістів	99	I

Наступний конкурс має назву Всеукраїнський конкурс дослідницько-експериментальних робіт з природознавства «Юний дослідник», який проводився у вересні 2020 року [15].

Участь брали 22 регіони, серед яких є місто Суми.

Нагороджені були учні як міста Суми так і Сумської області.

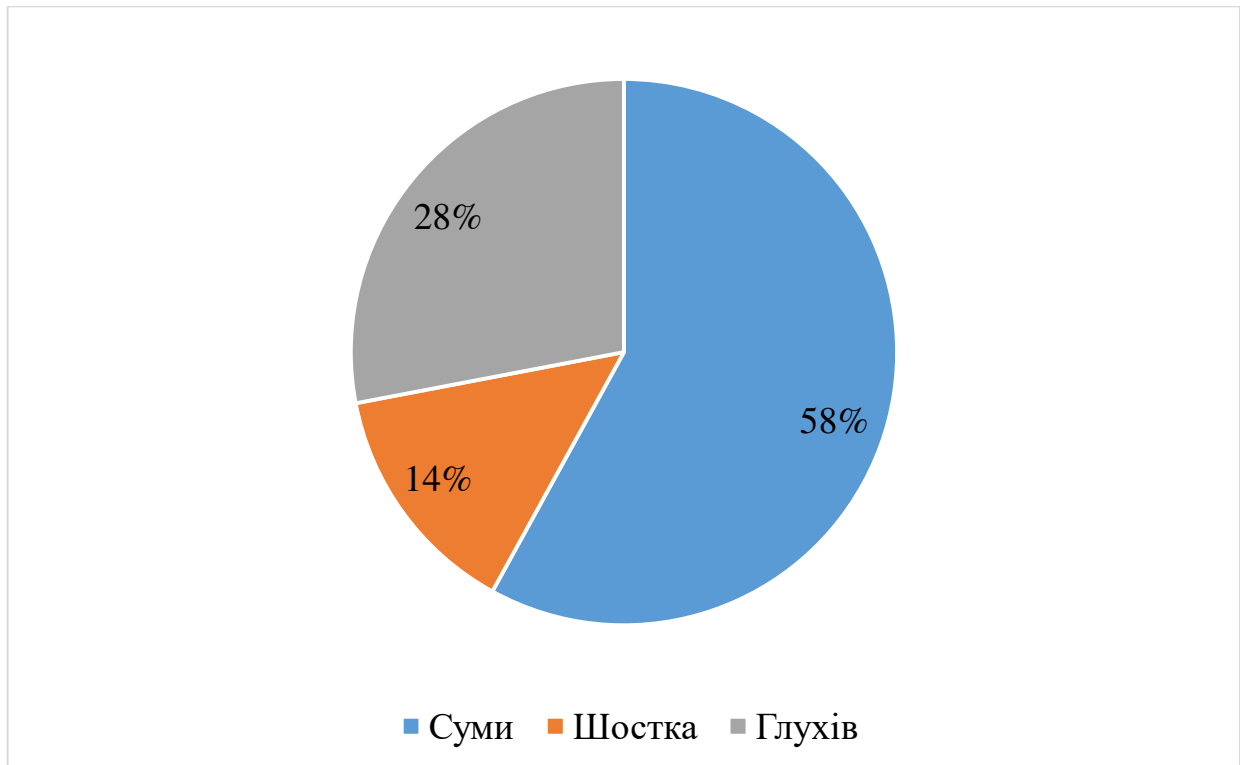

Рис 3.1. Переможці за зайняте I місце у XV Всеукраїнському конкурсі дослідницько-експериментальних робіт з природознавства «Юний дослідник» 2020 у Сумській області

Таблиця 3.2.

Переможці за зайняте I місце у XV Всеукраїнському конкурсі дослідницько-експериментальних робіт з природознавства «Юний дослідник» 2020 у місті Суми

№	Нагороджений учень/учениця	Назва роботи, за яку нагороджена (-ий) учень/учениця	Місто/область	Організація, яка готувала до участі в конкурсі

1	Марія Лебедь	«Поведінкова реакція Жако червонохвостого на збагачення середовища в умовах існування».	Суми	Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.
2	Катерина Лісніченко	«Чіпси – шкода чи користь».	Суми	Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.
3	Валерія Майорова	«Екологічно-агротехнічні основи вирощування живців тиса ягідного у розсаднику Сумського лісництва»	Суми	Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.
4	Лева Григор'єв	«Вміст нітратів в овочах»	Суми	Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Таблиця 3.3

Переможці за зайняте I місце у XV Всеукраїнському конкурсі дослідницько-експериментальних робіт з природознавства «Юний дослідник» 2020 у Сумській області

№	Нагороджений учень/учениця	Назва роботи, за яку нагороджена(-ий) учень/учениця	Місто/область	Організація, яка готувала до участі в конкурсі

1	Єлизавета Маркелова	«Дослідження поведінки фазана звичайного в умовах вольєру».	Шостка	Комунальна організація Шостинської спеціалізованої школи I ступенів, № 13 Сумської області.
2	Тетяна Кузнецова	«Вирощування волоського горіха в кліматичних умовах Глухівщини».	Глухів	Районний будинок творчості школярів Глухівської районної ради Сумської області
3	Єгор Смоля	«Відновлення популяризації білки рудої на території північно-східної частини Глухівщини»	Глухів	Районний будинок творчості школярів Глухівської районної ради Сумської області.

Поглянувши на діаграму і список переможців, можемо зробити висновок що даний конкурс залучає до участі не тільки учнів міста Суми, а і Сумської області, в даному конкурсі були нагороджені 4 переможці у місті Суми та 3 переможці у Сумській області.

Конкурс, в якому учні Сумської області перемогли одразу в декількох номінаціях має назву Всеукраїнський конкурс з флористики та фітодизайну «Осінній розмай», який проходив 17-19 вересня 2020 року. У конкурсі брали участь 12 областей України, але нас хвилює Сумська. Таким чином, програмою заходу було передбачено:

1. Конкурс на виготовлення квіткових килимів та флористичних скульптур;
2. Творчий захист представлених робіт;
3. Майстер-клас з флористики.

За результатами конкурсного змагання між командами були нагороджені грамотою Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді за зайняте I місце у номінації «Флористична скульптура» Всеукраїнського конкурсу з флористики та фітодизайну «Осінній розмай» учні Великописарівської районної станції юних натуралістів [12].

Таблиця 3.4.

Переможці за зайняте I місце Національно еколого-натуралістичного центру у номінації «Флористична скульптура» Всеукраїнського конкурсу з флористики та фітодизайну «Осінній розмай» 2020 у Сумській області

№	Нагороджений учень/учениця	Назва роботи, за яку нагороджена учениця	Місто/область	Організація, яка готувала до участі в конкурсі
1	Юлія Новосьолова	Втілення композиції «Осінні метаморфози»; (93 бали)	Сумська	вихованка гуртка «Юний дослідник» Великописарівської районної станції юних натуралістів.
2	Олександра Кирилова	Втілення композиції «Осінні метаморфози»; (93 бали)	Сумська	вихованка гуртка «Юний дослідник» Великописарівської районної станції юних натуралістів.
3	Олесю Гулай	Втілення композиції «Осінні метаморфози»; (93 бали)	Сумська	вихованка гуртка «Присадибне господарство» Великописарівської районної станції юних натуралістів.
4	Анастасія Крамська	Втілення композиції «Осінні метаморфози»; (93 бали)	Сумська	вихованка гуртка «Присадибне господарство» Великописарівської районної станції юних натуралістів.

На Всеукраїнському рівні існує освітня система яка має назву Мала Академія наук, перш за все вона забезпечує організацію та координацію науково-дослідницької діяльності, створює умови для інтелектуального, духовного, творчого розвитку учнівської молоді. Учні, які мають творчі здібності та активно беруть участь у даній освітній системі є і в Сумах та Сумській області. Таким чином, хочу представити результати Всеукраїнського та водночас шкільного інтерактивного конкурсу «МАН-Юніор Дослідник» 2019 року і порівняти результати з 2020 роком [13].

У 2019 році в конкурсі «МАН-Юніор Дослідник» брали участь 381 школяр із 22 областей України. На конкурсі було представлено 29 дослідницьких робіт учнів із Сумської області

Проаналізуємо дані результати.

Таблиця 3.5.

Кількість учасників в представлених номінаціях

№	Номінація	Кількість учасників
1	Номінація «Астроном-Юніор»	0
2	Номінація «Технік-Юніор»	4
3	Номінація «Еколог-Юніор»	6

Рис 3.2. Учасники Всеукраїнського конкурсу «МАН-Юніор Дослідник» - 2019

Жодного переможця і представника конкурсу у номінації «Астроном-Юніор не було зафіксовано» [17].

Пропоную переглянути результати номінації «Еколог-Юніор»

Рис 3.3. Переможці Всеукраїнського конкурсу «МАН-Юніор Дослідник» у номінації «Еколог-Юніор» - 2019

Як бачимо, участь у номінації брали учні від 7 до 11 класу.

Нижче представлений список переможців у даній номінації.

Таблиця 3.6.

Список переможців та учасників Всеукраїнського інтерактивного конкурсу «МАН-Юніор Дослідник» у номінації «Еколог-Юніор»

№	Автор проєкту	Диплом	Клас	Навчальний заклад
1	Волик Дар'я В'ячеславівна	I	8	Комунальна установа Сумська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів №10 імені Героя Радянського Союзу О. Бутка
2	Самойленко Анастасія Сергіївна	I	8	Комунальна установа Сумська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів №10 імені Героя Радянського Союзу О. Бутка

3	Нечухрана Дарина Віталіївна	II	10	Комунальна установа Сумська загальноосвітня школа I-III ступенів №24
4	Деркач Вікторія Анатоліївна	III	7	Будильський навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа I - III ступенів - дошкільний навчальний заклад Лебединської районної ради Сумської області
5	Опаленик Михайло Михайлович	уч	11	Роменська міська Мала академія наук учнівської молоді, Роменська спеціалізована загальноосвітня школа I-III ступенів №1 імені П. І. Калнишевського Роменської міської ради Сумської області
6	Плужнікова Марія Вадимівна	уч	11	Комунальна установа Сумська загальноосвітня школа I-III ступенів №24

Таким чином, бачимо, що контингент учасників – це учні міста Суми та Сумської області, які брали участь у трьох номінаціях, найбільша кількість учасників була саме в номінації «Еколог-Юніор» [17].

Ще однією номінацією в даному конкурсі є «Технік-Юніор»

Нижче представлені діаграма, яка показує з яких саме класів були виявлені переможці даної номінації та поданий список переможців.

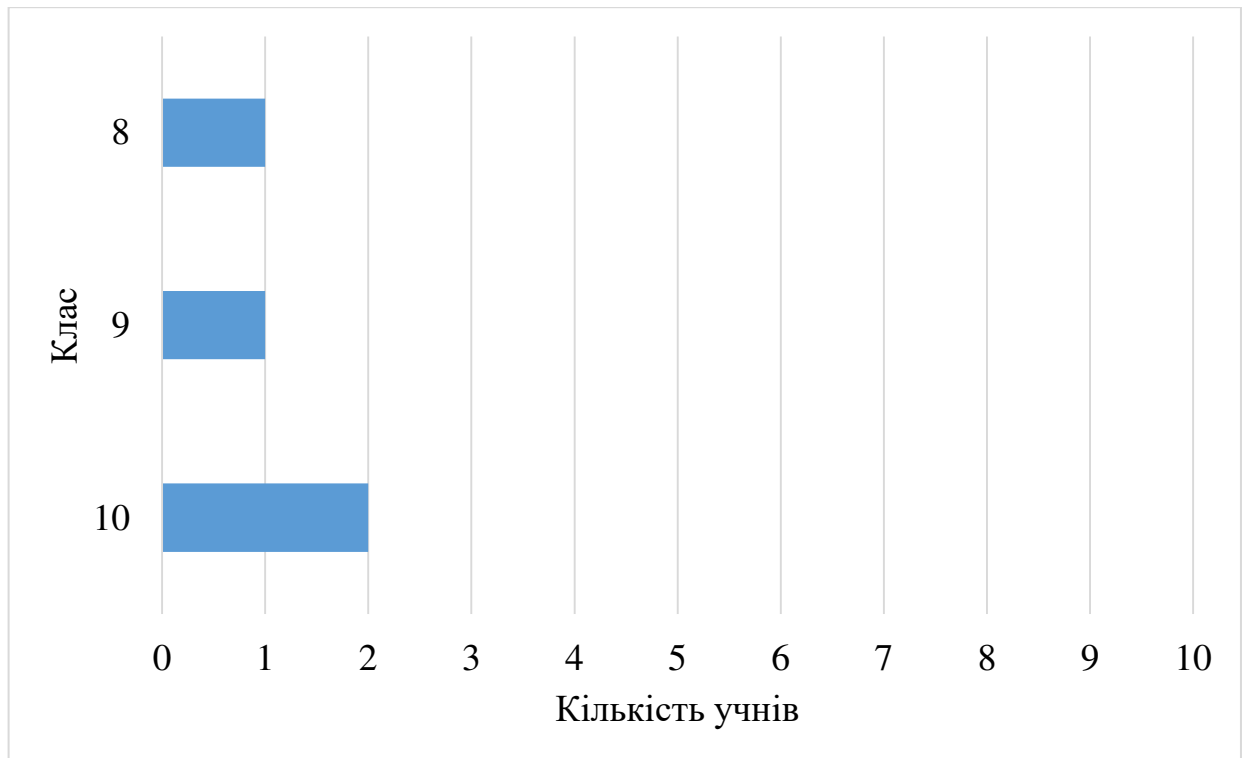

Рис 3.4. Переможці Всеукраїнського конкурсу «МАН-Юніор Дослідник» у номінації «Технік-Юніор» - 2019

Таблиця 3.7.

Список переможців та учасників Всеукраїнського інтерактивного конкурсу «МАН-Юніор Дослідник» у номінації «Технік-Юніор»

№	Автор проєкту	Диплом	Клас	Навчальний заклад
1	Грінка Артем Андрійович	III	10	Сумська спеціалізована школа I-III ступенів №10 імені Героя Радянського Союзу О. Бутка
2	Лук'янова Аліса Іванівна	III	8	Сумська спеціалізована школа I-III ступенів №10 імені Героя Радянського Союзу О. Бутка

3	Бойченко Сергій Віталійович	уч	9	Комунальна установа Сумська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 15 імені Д. Турбіна, м. Суми, Сумської області
4	Д'ячихін Захар Олегович	уч	10	Комунальна установа Сумська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів №10 імені Героя Радянського Союзу О. Бутка

У 2020 році в Конкурсі взяли участь 244 школярі з 20 областей України та м. Києва. Учасники представили 219 дослідницьких проєктів на задалегідь заявлені теми у номінаціях «Астроном-Юніор», «Еколог-Юніор», «Історик Юніор» та «Технік-Юніор».

Проаналізуємо дані результати.

Найбільше дослідницьких проєктів було представлено на Конкурсі з Харківської (43), Київської (40) та Сумської (30) областей.

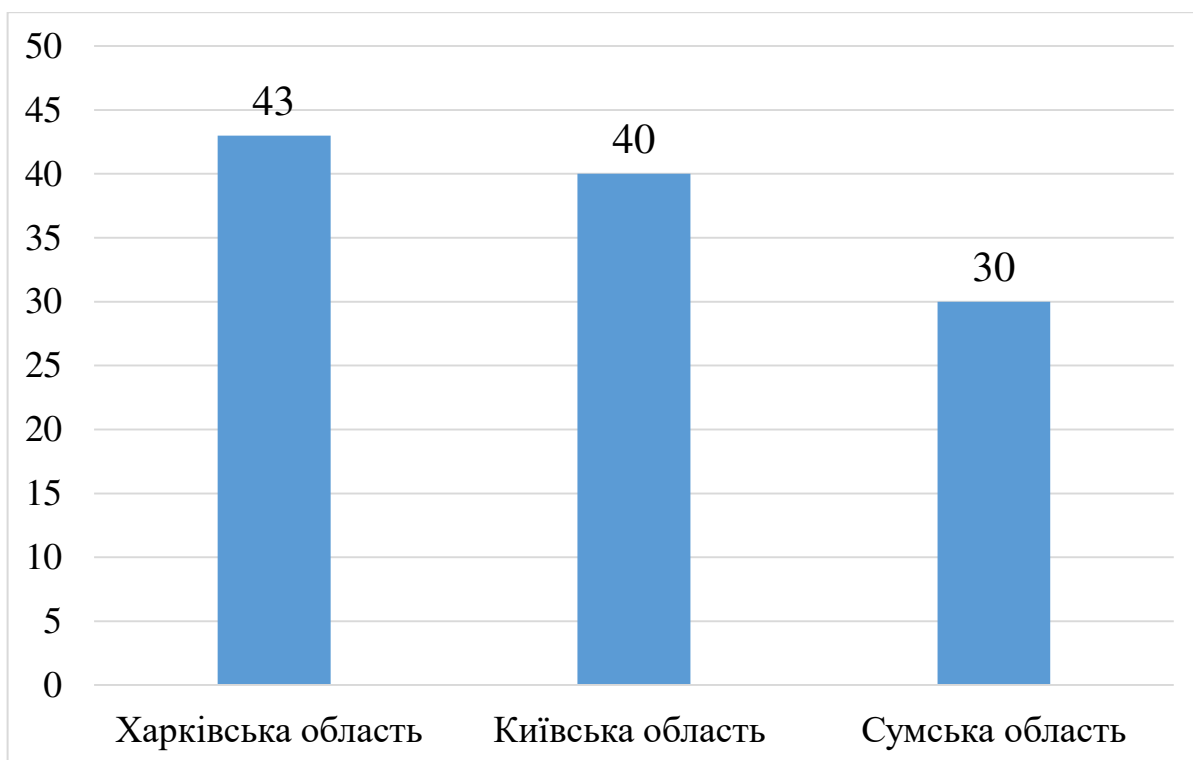

Рис 3.5. Найбільша кількість представлених дослідницьких проєктів

Таблиця 3.8.

Кількість учасників в представлених номінаціях

№	Номінація	Кількість учасників
1	Номінація «Астроном-Юніор»	2
2	Номінація «Технік-Юніор»	5
3	Номінація «Еколог-Юніор»	8

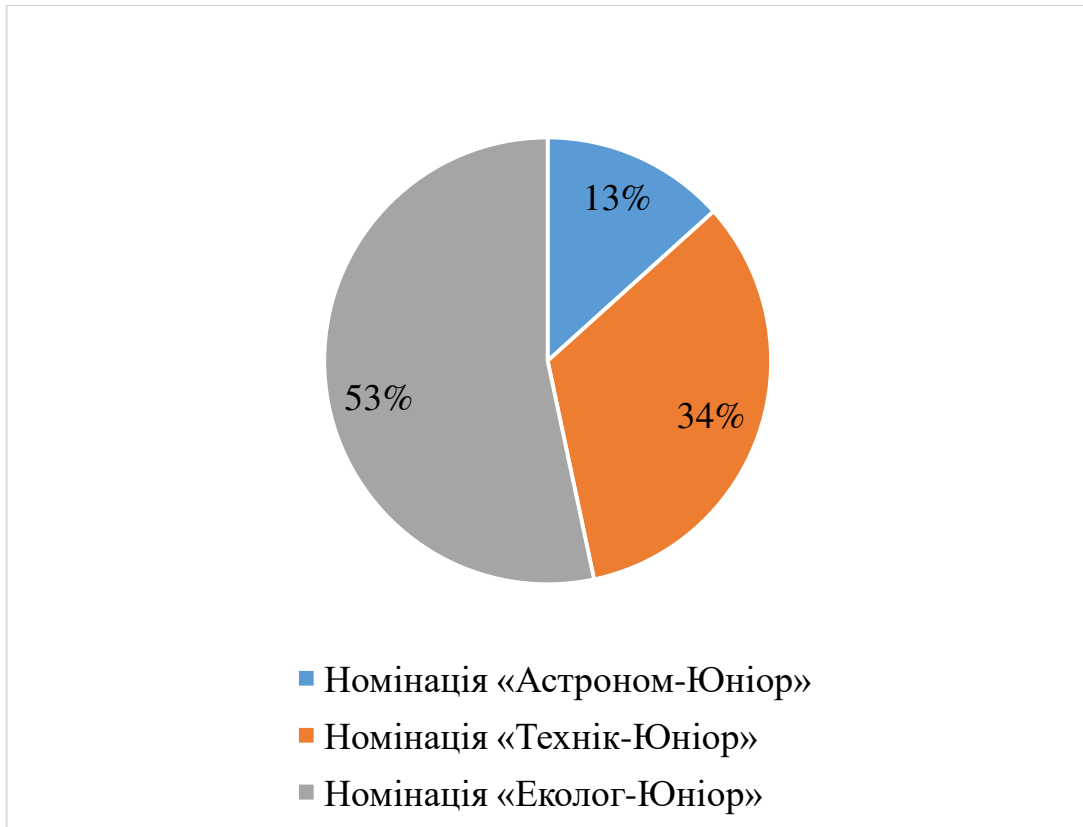

Рис 3.6. Учасники Всеукраїнського конкурсу «МАН-Юніор Дослідник»
Як бачимо, більшість переможців була зафіксована у номінації «Еколог-Юніор». Нижче представлені списки переможців у кожній номінації.

Таблиця 3.9.

Список переможців та учасників Всеукраїнського конкурсу «МАН-Юніор Дослідник» у номінації «Астроном-Юніор»

№	Автор проекту	Диплом	Клас	Навчальний заклад
1	Ющенко Артем Валерійович	II	10	Конотопська загальноосвітня школа I-III ступенів № 10
2	Белинський Кіріл Сергійович	II	8	Конотопська загальноосвітня школа I-III ступенів № 10

Таблиця 3.10.

**Список переможців та учасників Всеукраїнського конкурсу «МАН-Юніор
Дослідник» у номінації «Технік-Юніор»**

№	Автор проєкту	Диплом	Клас	Навчальний заклад
1	Ковач Кирило Васильович	II	10	Конотопська загальноосвітня школа I-III ступенів № 10
2	Биркун Іван Анатолійович	уч	7	Конотопська загальноосвітня школа I-III ступенів № 10
3	Мусієнко Владислав Анатолійович	уч	9	Конотопська загальноосвітня школа № 10
4	Ярмоленко Єлизавета Володимирівна	уч	7	Конотопська загальноосвітня школа № 10
5	Медведев Ян Віталійович	уч	8	Конотопська загальноосвітня школа № 10

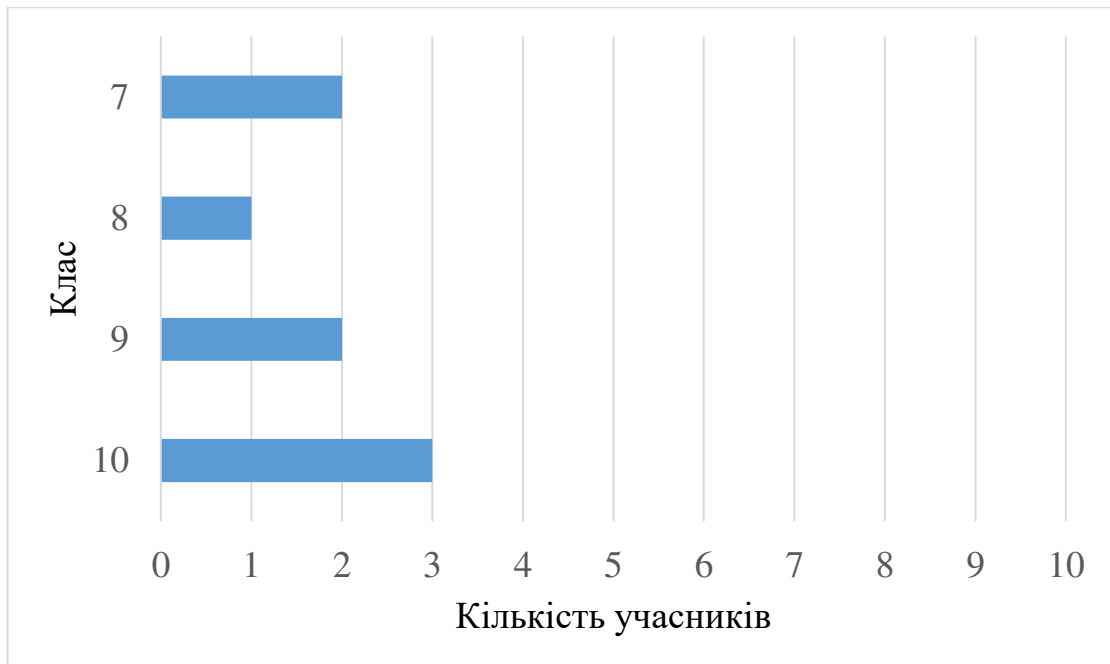

Рис 3.7. Переможці Всеукраїнського конкурсу «МАН-Юніор Дослідник» у номінації «Еколог-Юніор» 2020

Таблиця 3.11.

Список переможців та учасників Всеукраїнського конкурсу «МАН-Юніор Дослідник» у номінації «Еколог-Юніор»

№	Автор проєкту	Диплом	Клас	Навчальний заклад
1	Зуб Софія Андріївна	III	8	Конотопська загальноосвітня школа I-III ступенів № 10
2	Бакаєва Катерина Олександрівна	уч	10	Шосткинська загальноосвітня школа I-III ступенів № 8»
3	Винник Іванна Костянтинівна	уч	10	Конотопська загальноосвітня школа I-III ступенів № 10
4	Гапчун Богдан Сергійович	уч	7	Конотопська загальноосвітня школа I-III ступенів № 10

5	Дорош Ірина Олександрівна	уч	10	Комунальна установа Сумська загальноосвітня школа III ступенів № 24, м. Суми, Сумської області
6	Кравченко Марина Сергіївна	уч	9	Перемозький навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа III ступенів, дошкільний навчальний заклад «Пролісок» Глухівської районної ради Сумської області; комунальний заклад «Районний будинок творчості школярів»
7	Оболоник Олександра Валентинівна	уч	9	Конотопська загальноосвітня школа № 10
8	Петренко Поліна Ігорівна	уч	7	Комунальна установа Сумська загальноосвітня школа I-III ступенів № 24, м. Суми, Сумської області

Всеукраїнські учнівські олімпіади на ряду з конкурсами проводять щорічно серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів, професійних та технічних навчальних закладів. Олімпіади проводять у чотири етапи:

- I етап- на шкільному рівні;
- II етап- на рівні району;
- III етап - на рівні міста;
- IV етап – на всеукраїнському рівні;

Проаналізуємо та порівняємо статистичні дані стосовно учасників та переможців з міста Суми олімпіади з біології у 2017, 2018, 2019, 2020 роках [17].

Таблиця 3.12.

**Результати участі школярів міста Суми у II етапі
Всеукраїнської учнівської олімпіади з біології**

№ з/п	Роки	Усього брало участь учнів	Школи з поглибленим та профільним вивченням предмета	Усього переможців	У тому числі зі шкіл з поглибленим та профільним вивченням предмета
1.	2017	7	6	7	6
2.	2018	7	6	7	6
3.	2019	7	6	7	5
4.	2020	10	8	10	8

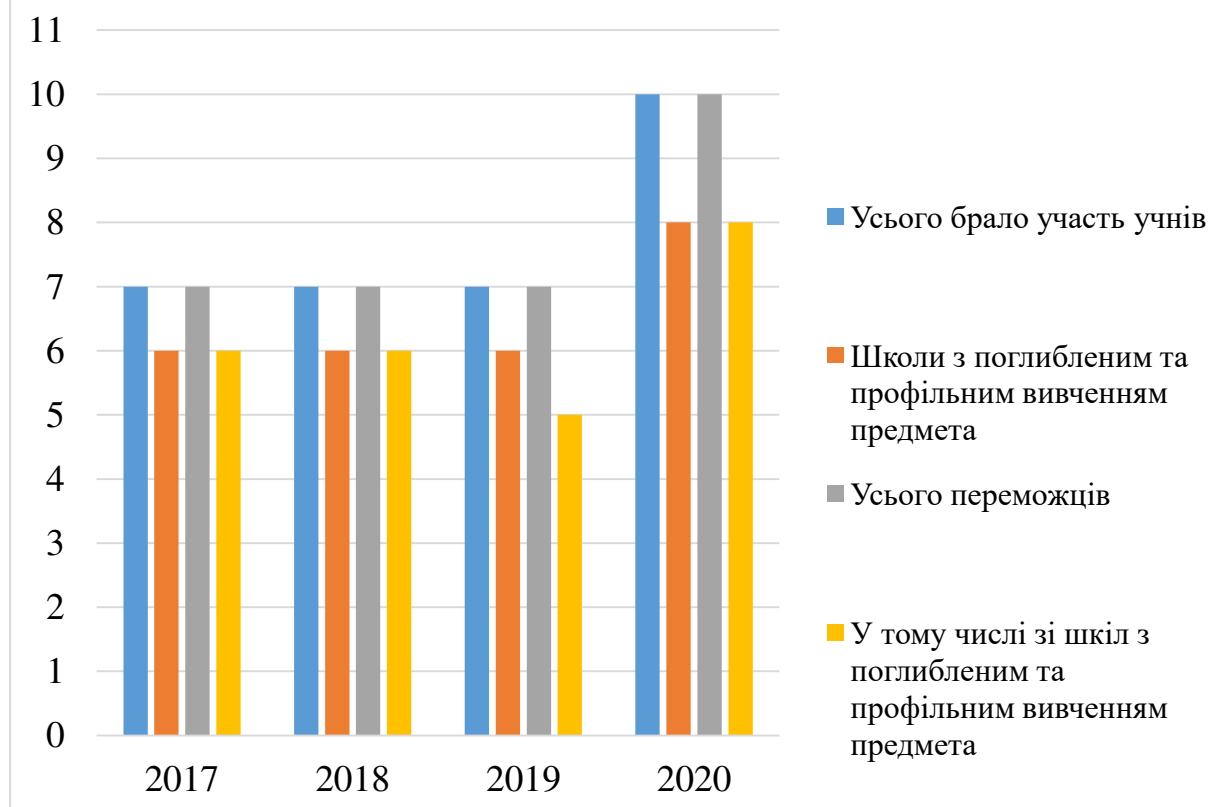

Рис. 3.8. Результати участі школярів міста Суми у II етапі Всеукраїнської учнівської олімпіади з біології

Як видно з рис. 3.8, у 2017, 2018, 2019 році у II Всеукраїнській олімпіаді з біології брали участь по 7 учасників, було обрано по 7 переможців.

Проаналізуємо та порівняємо статистичні дані стосовно учасників та переможців з міста Суми олімпіади з екології у 2017, 2018, 2019, 2020 роках.

Таблиця 3.13.

**Результати участі школярів міста Суми у II етапі
Всеукраїнської учнівської олімпіади з екології**

№ з/п	Роки	Усього брали участь учнів	Школи з поглибленим та профільним вивченням предмета	Усього переможці в	У тому числі зі шкіл з поглибленим та профільним вивченням предмета
1.	2017	1	-	-	-
2.	2018	1	-	1	-
3.	2019	1	-	1	-
4.	2020	1	-	-	-

Як видно із таблиці 3.13, у 2017, 2018, 2019 році у II всеукраїнської олімпіади з біології брали участь лише по 1 учаснику. У 2017 та 2020 році переможців не було визначено, а у 2018 та 2019 році було обрано 1 переможця.

У 2019-2020 навчальному році олімпіади проводили згідно визначеного графіку. Перший етап – шкільний, проводився у жовтні і залучив 81407 учнів. Другий етап - районний, проводився у листопаді та грудні і залучив до участі 142555 учнів. Третій етап – міський, проводився у січні та лютому і охопив 787 учнів закладів загальної середньої освіти області [17].

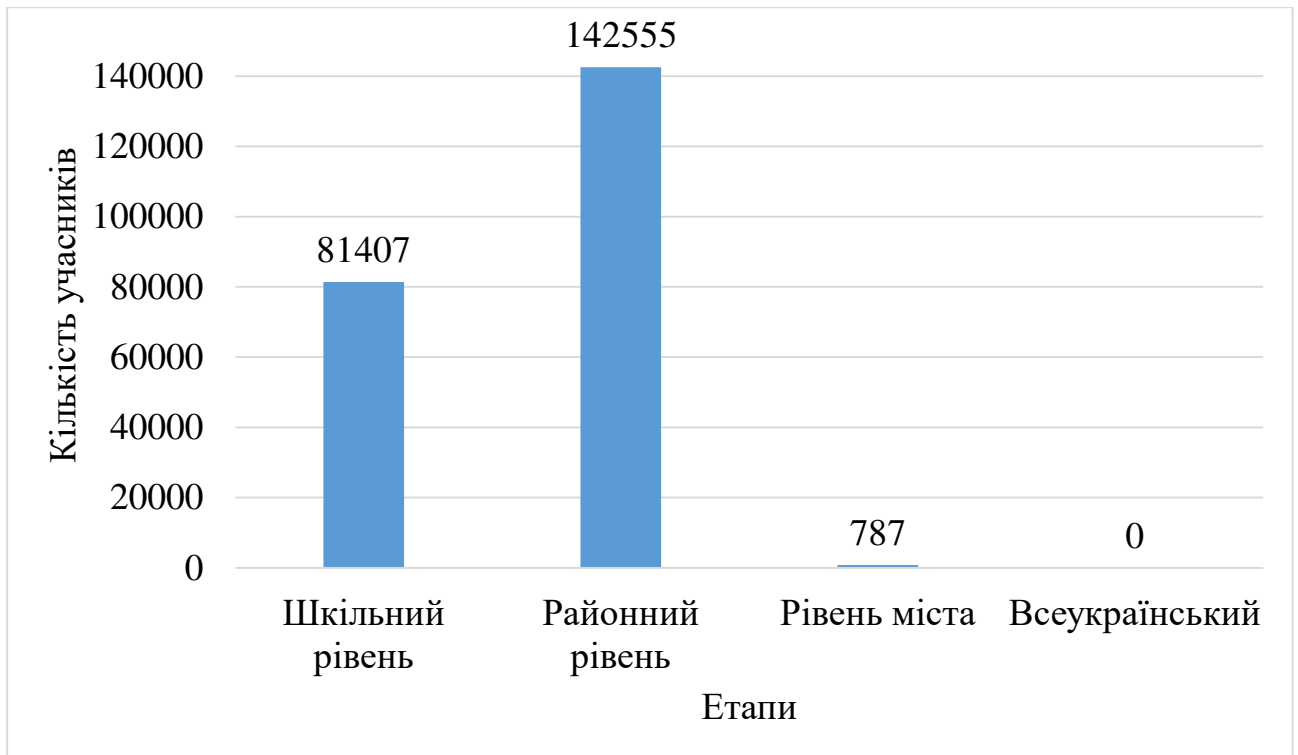

Рис 3.9. Кількість учнів на різних етапах олімпіади з біології у 2019 – 2020 році.

Обласний етап відбувся на базі Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Були залучені 787 учнів 7-11 класів закладів загальної середньої освіти, але спочатку було заплановано 963 учні. Було визначено 379 призових місць, які посіли 316 учнів.

I місце - 60;

II місце - 106;

III місце - 213.

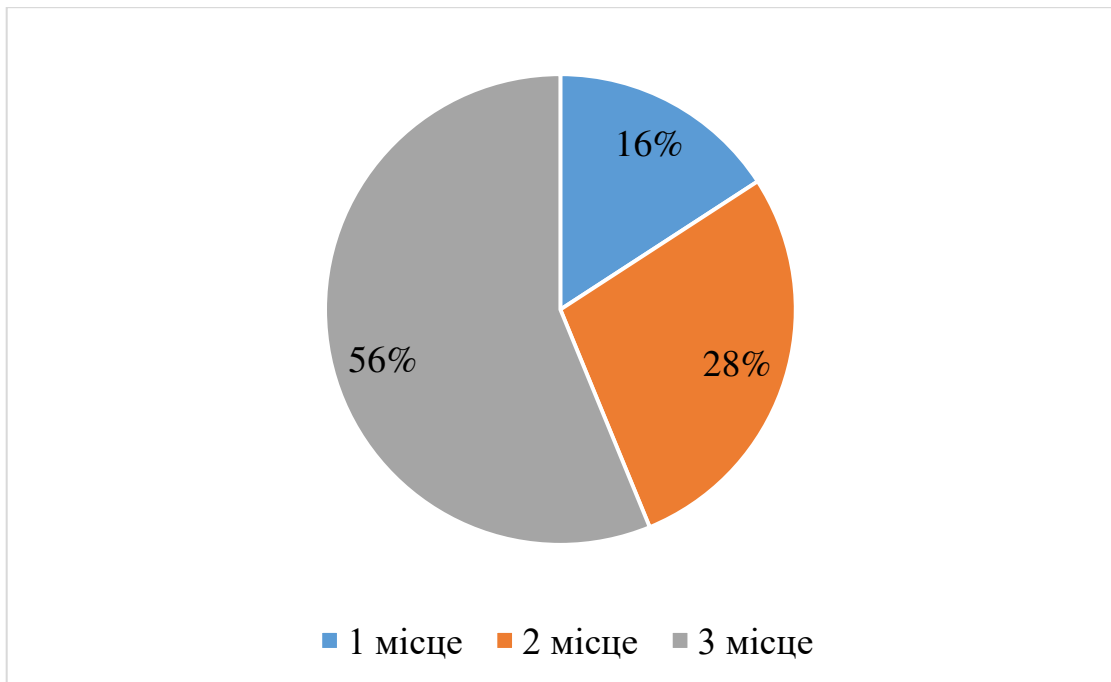

Рис 3.10. Кількість учнів, які посіли призові місця на II етапі олімпіади з біології у 2019 – 2020 навчальному році.

Перше місце отримали 56 % учнів.

Друге місце отримали 28 % учнів.

Третє місце отримали 16% учнів.

Із них 55 учнів вибороли від 2 до 4 місць, також один учень отримав перемогу на 4 олімпіадах, шість учнів вибороли по 3 призових місць, сорок вісім учнів мають по 2 призові місця.

Найкращі результати були виявлені в учнів міста Суми -116 учасників, 91 переможець, 78, 5 % результативності, в учнів міста Шостка - 94 учасники, 61 переможець, 64, 9 % результативності [17].

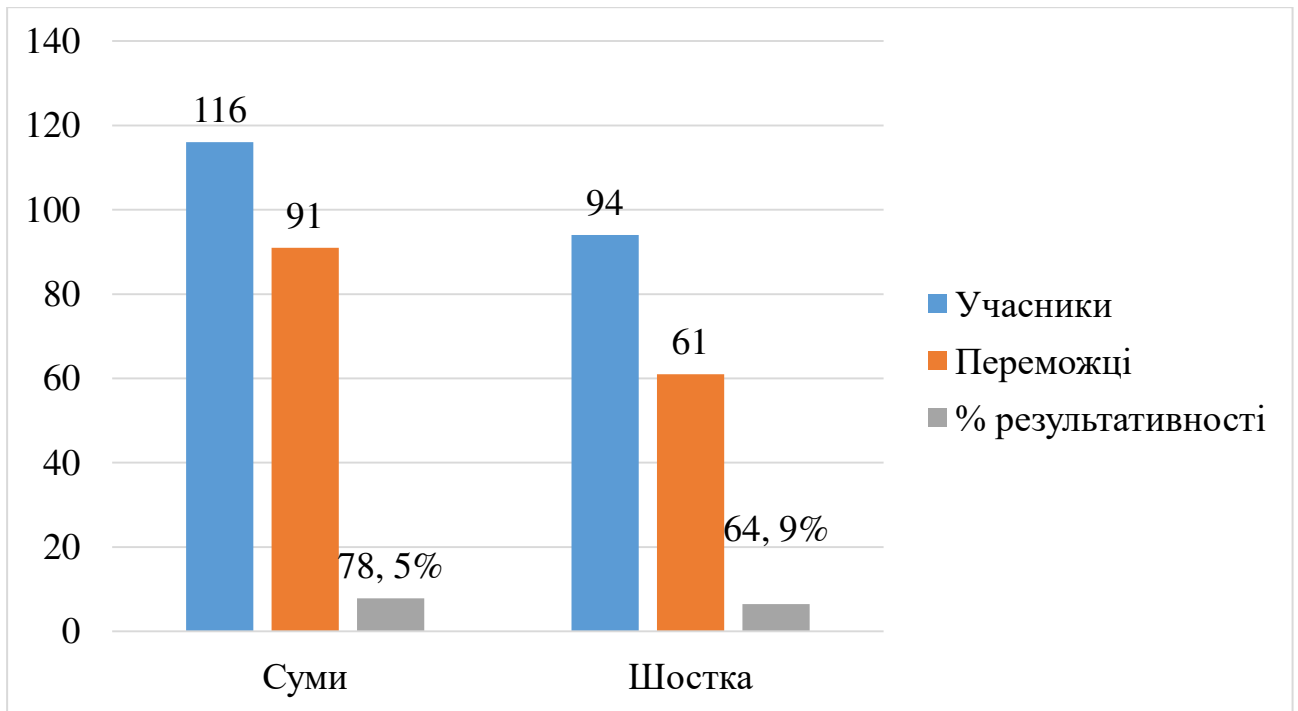

Рис 3.11 Найкращі результати учнів в олімпіаді з біології у 2019-2020 н.р.

Виходячи з вищесказаного можемо бачити, що найбільшу кількість переможців з олімпіади з біології було зафіксовано серед учнів міста Шостка та міста Суми.

На жаль, з метою запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19 IV етап Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів скасовано у зв'язку з запровадженням карантину для закладів освіти усіх типів, але результати III етапу дають змогу провести аналіз.

Отже, нижче представлені результати III етапу олімпіади з біології, екології, хімії та географії.

Таблиця 3.14.

Результати III етапу олімпіади з біології, екології, хімії та географії у 2019 - 2020 н.р.

№ з/п	Дата проведення	Навчальний предмет	Заявки	Прибуло	Місця		
					I	II	III
1	24-25.01.2020	Біологія	79	68	4	8	20

2	19-20.01.2020	Екологія	25	22	2	2	6
3	25-26.01.2020	Хімія	63	60	4	8	16
4	20-21.01.2020	Географія	72	66	4	9	19

Отже, в III етап олімпіади з біології було подано 79 заявок, на момент олімпіади прибуло 68 учнів, з них 4 учасники отримали I місце, 8 учасників отримали II місце, 20 учасників отримали III місце.

На участь в олімпіаді з екології було подано 25 заявок, на момент олімпіади прибуло 22 учні, з них 2 учасники отримали I місце, 2 учасники отримали II місце, 6 учасників отримали III місце.

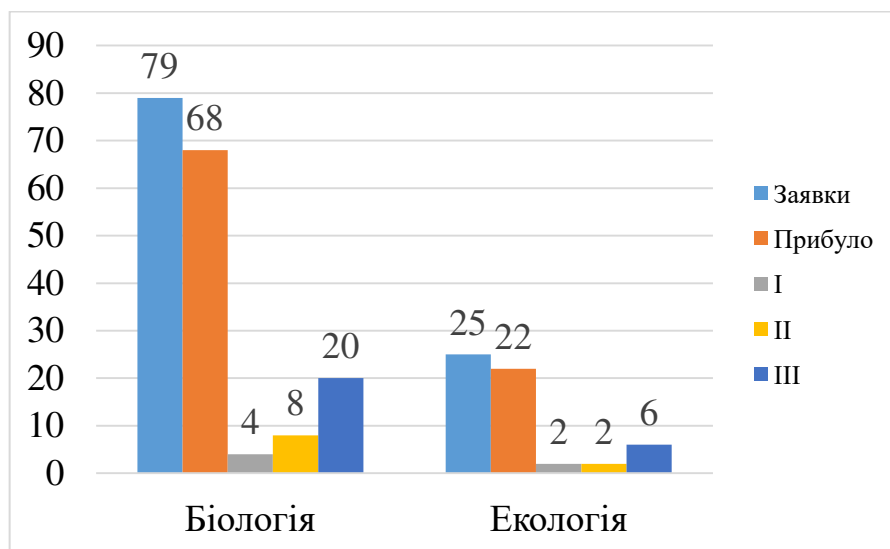

Рис. 3.12. Результати III етапу олімпіади з біології та екології у 2019 -2020

н.р.

На участь в олімпіаді з хімії було подано 63 заяви, на момент олімпіади прибуло 60 учнів, з них 4 учасники отримали I місце, 8 учасників отримали II місце, 16 учасників отримали III місце.

На участь в олімпіаді з географії було подано 72 заяви, на момент олімпіади прибуло 66 учнів, з них 4 учасники отримали I місце, 9 учасників отримали II місце, 19 учасників отримали III місце.

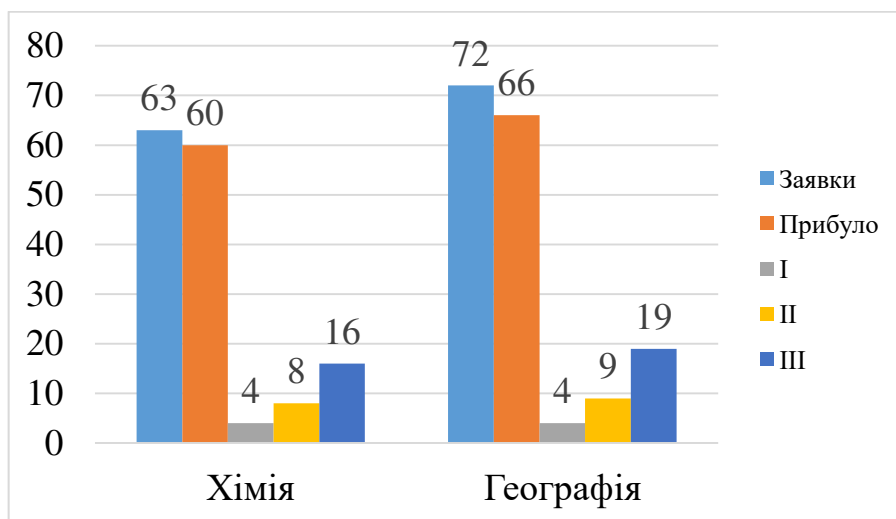

Рис. 3.13. Результати III етапу олімпіади з хімії та географії у 2019 -2020 н.р.

Нижче представлений рисунок 3.14, який в повному обсязі демонструє загальні результати III етапу олімпіади з біології, екології, хімії та географії, а саме кількість заявок, кількість учнів, які прибули та переможців, які посіли відповідно I, II, III місце.

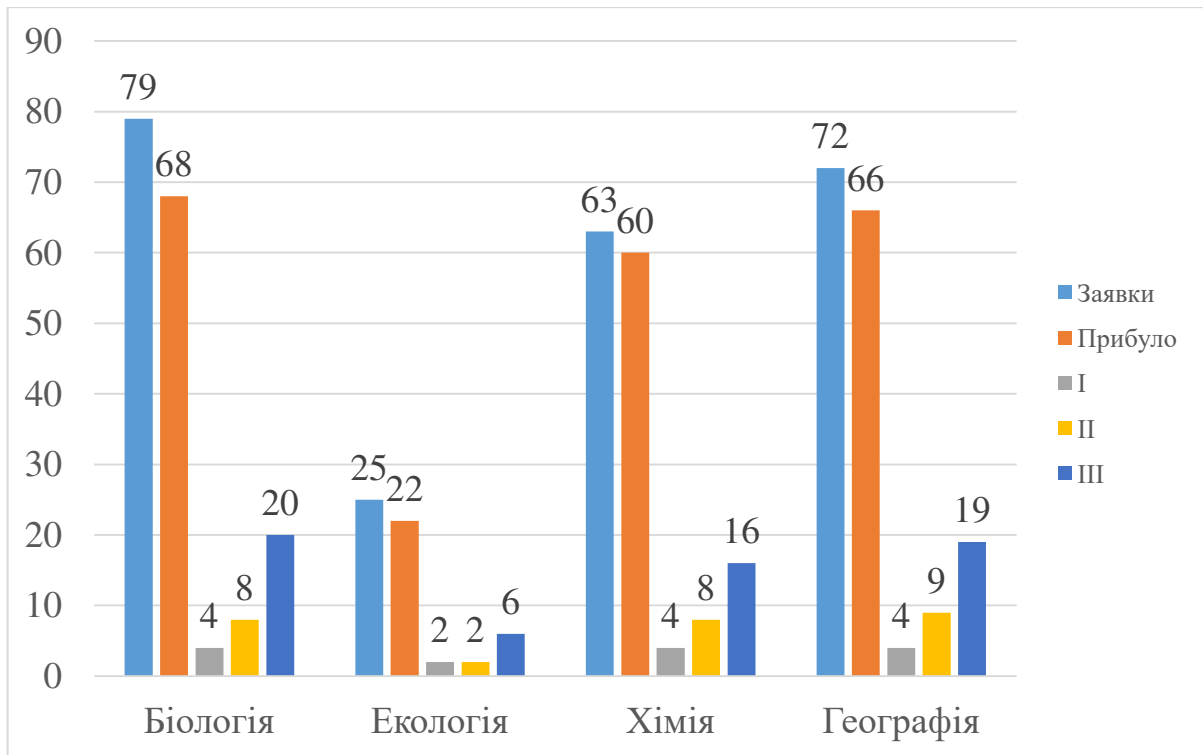

Рис. 3.14. Загальні результати III етапу олімпіади з біології, екології, хімії та географії у 2019 -2020 н.р.

Виходячи з вищесказаного, порівнюємо кількість набраних балів переможцями III етапу олімпіад з біології, екології, хімії та географії.

Нижче представлена загальна таблиця з біології, екології, хімії та географії та порівняння максимально можливої кількості балів до набраних балів переможцями.

Таблиця 3.15.

Порівняння кількості набраних балів переможцями III етапу олімпіад з біології, екології, хімії та географії до максимально можливої у 2019-2020 н.р.

Навчальний предмет	Клас	Максимально можлива кількість балів	Набрані бали переможцем (I місце)	% правильних відповідей
Біологія	8	100	62,77	62,8
	9	110	74,75	67,9

	10	145	88,5	61
	11	145	112	77,2
Екологія	10	125	83,28	66,6
	11	125	83,78	67
Хімія	8	100	84,1	84,1
	9	110	62,55	62,6
	10	100	75,6	75,6
	11	100	76,46	76,5
Географія	8	112	73,5	65,6
	9	113	83,5	73,9
	10	125	101,25	81
	11	129,5	95	73,4

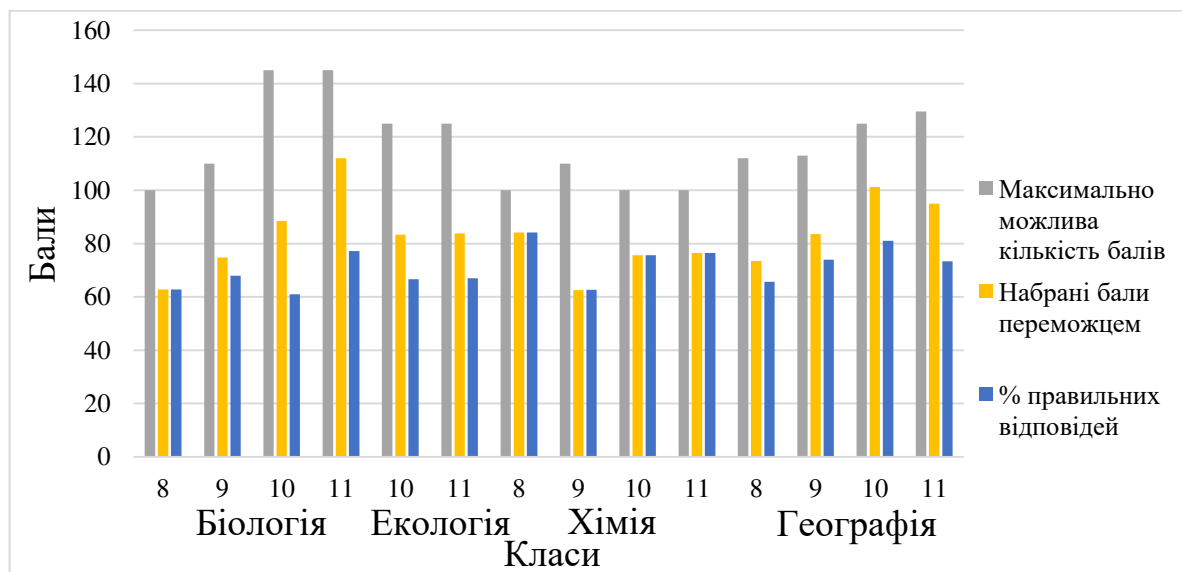

Рис. 3.15. Порівняння кількості набраних балів переможцями III етапу олімпіад з біології, екології, хімії та географії до максимально можливої у 2019-2020 н.р

Проаналізуємо набрану кількість балів до максимальної можливої кількості балів з біології та екології.

Отже, максимальна кількість балів, яку можна було отримати на III етапі олімпіади з біології від 100 балів до 145. Учнями 8 класу класу було набрано

62,77 бали , у відсотках - 62,8 %, учнями 9 класу було набрано 74,75 бали, у відсотках - 67,9%, учнями 10 класу було набрано 88,5 бали, що у відсотках складає – 66,6%, учнями 11 класу 112 балів, що у відсотках – 77,2%.

Максимальна кількість балів, яку можна було отримати на III етапі олімпіади з екології - 125 балів. Учнями 10 класу класу було набрано 83,28 бали, у відсотках - %, учнями 11 класу 83,78 балів, що у відсотках – 67%.

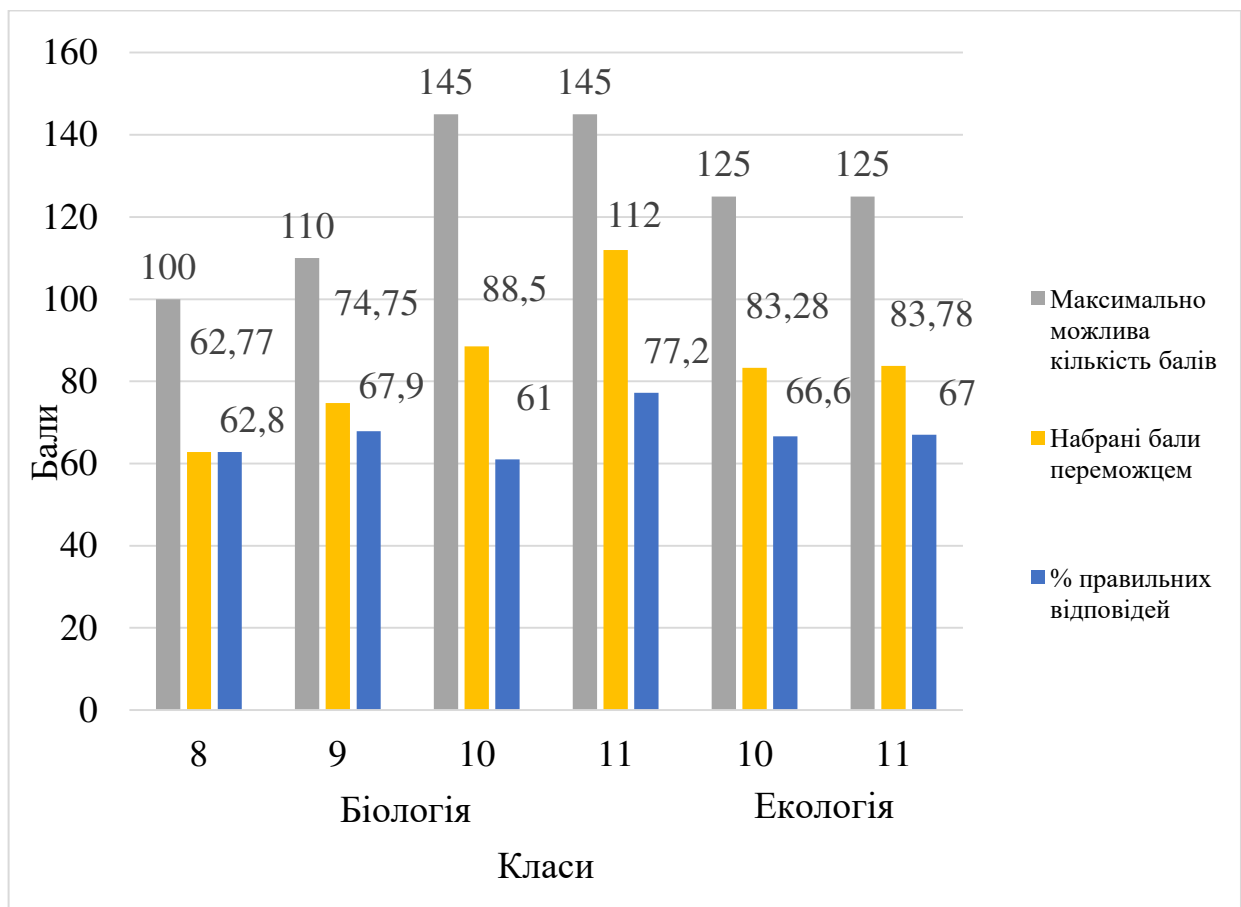

Рис. 3.16. Порівняння кількості набраних балів переможцями III етапу олімпіад з біології та екології до максимально можливої у 2019-2020 н.р.

Нижче представлені результати порівняння набраної кількості балів до максимально можливої кількості балів з географії та хімії.

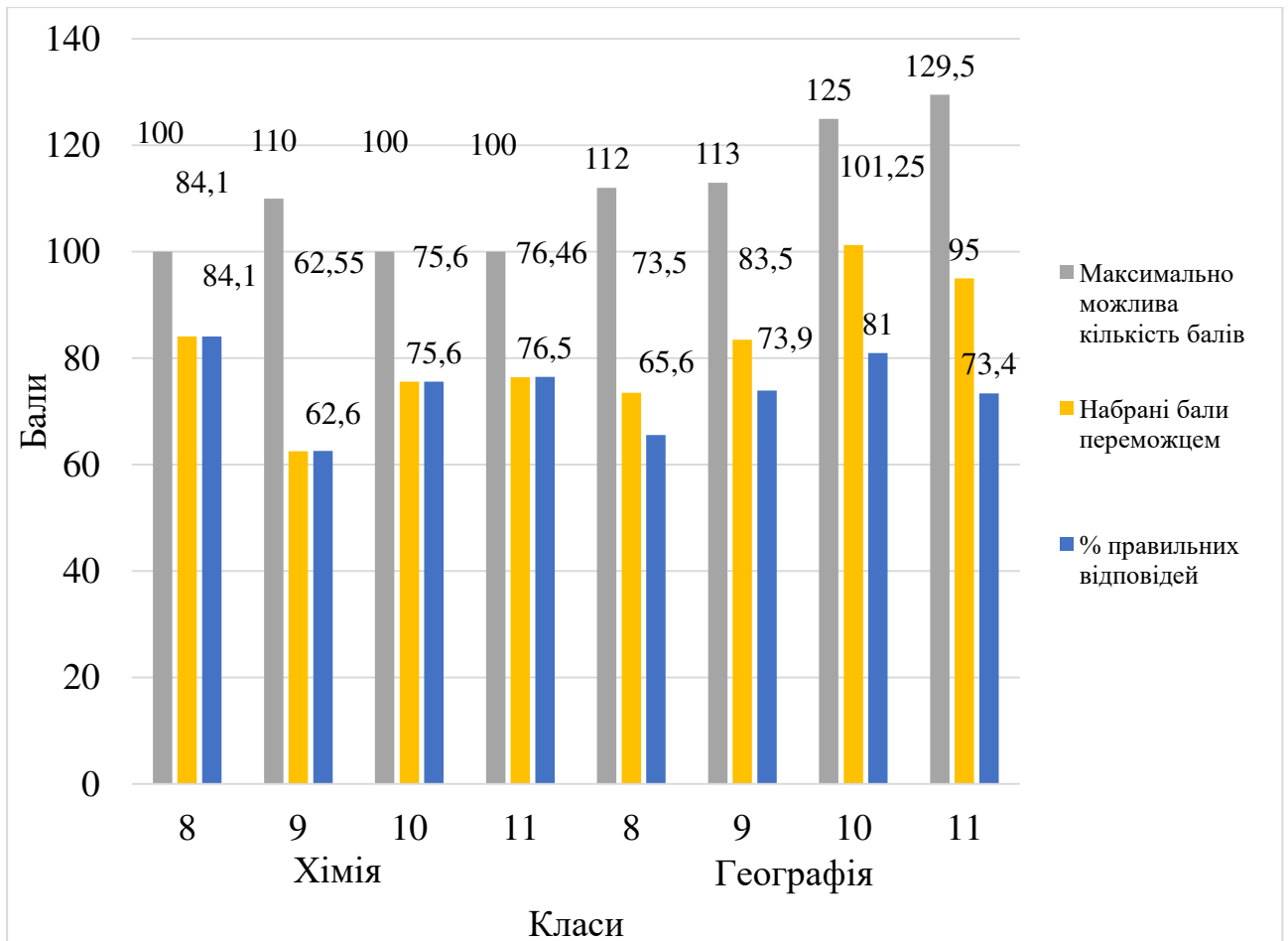

Рис. 3.17. Порівняння кількості набраних балів переможцями III етапу олімпіад з хімії та географії до максимально можливої у 2019-2020 н.р.

Максимальна кількість балів, яку можна було отримати на III етапі олімпіади з хімії складає від 100 до 110. Таким чином, учасники 8 класу отримали - 84,1 бали, що у відсотковому співвідношенні - 84,1 %, учасники 9 класу - 62,55 бали, у відсотковому співвідношенні - 62,6 %, учні 10 класу - 75,6 бали, що у відсотковому співвідношенні - 75,6 %, учні 11 класу - 76,46 бали, що у відсотковому співвідношенні - 76,5 %.

Максимальна кількість балів, яку можна було отримати на III етапі олімпіади з географії складає від 112 до 129,5. Отже, учасники 8 класу отримали – 73,5 бали у відсотковому співвідношенні - 65,6 %, учасники 9 класу - 83,5 бали, у відсотковому співвідношенні - 73,9 %, учні 10 класу - 101,25 бали, що у відсотковому співвідношенні - 81%, учні 11 класу - 95 бали, що у відсотковому співвідношенні - 73,4% [18].

Далі представлені результати учасників міста та Сумської області в III етапі олімпіади з біології екології, хімії та географії у 2019 -2020 н.р.

Отже, всього учасників в III етапі олімпіади з навчальних предметів налічували 216 учнів. З них : біологія - 68, екологія – 22, хімія - 60, географія – 66. Не вибороли призових місць з біології - 36, з екології – 12, з хімії – 60, з географії – 66.

Таблиця 3.16.

Результати учасників міста Суми та Сумської області в III етапі олімпіади з біології, екології, хімії та географії у 2019 -2020 н.р.

Навчальний предмет				
	Біологія	Екологія	Хімія	Географія
Кількість учасників міста Суми	20	-	24	13
Кількість переможців міста Суми	10	-	11	7
Кількість учасників Сумської області	48	22	36	53
Кількість переможців Сумської області	22	10	17	25
Не вибороли призових місць	36	12	32	34
Всього учасників	68	22	60	66

Виходячи з вищесказаного, проаналізовано окремо результати III етапу олімпіади з біології, екології, хімії та географії по місту Суми та Сумській області.

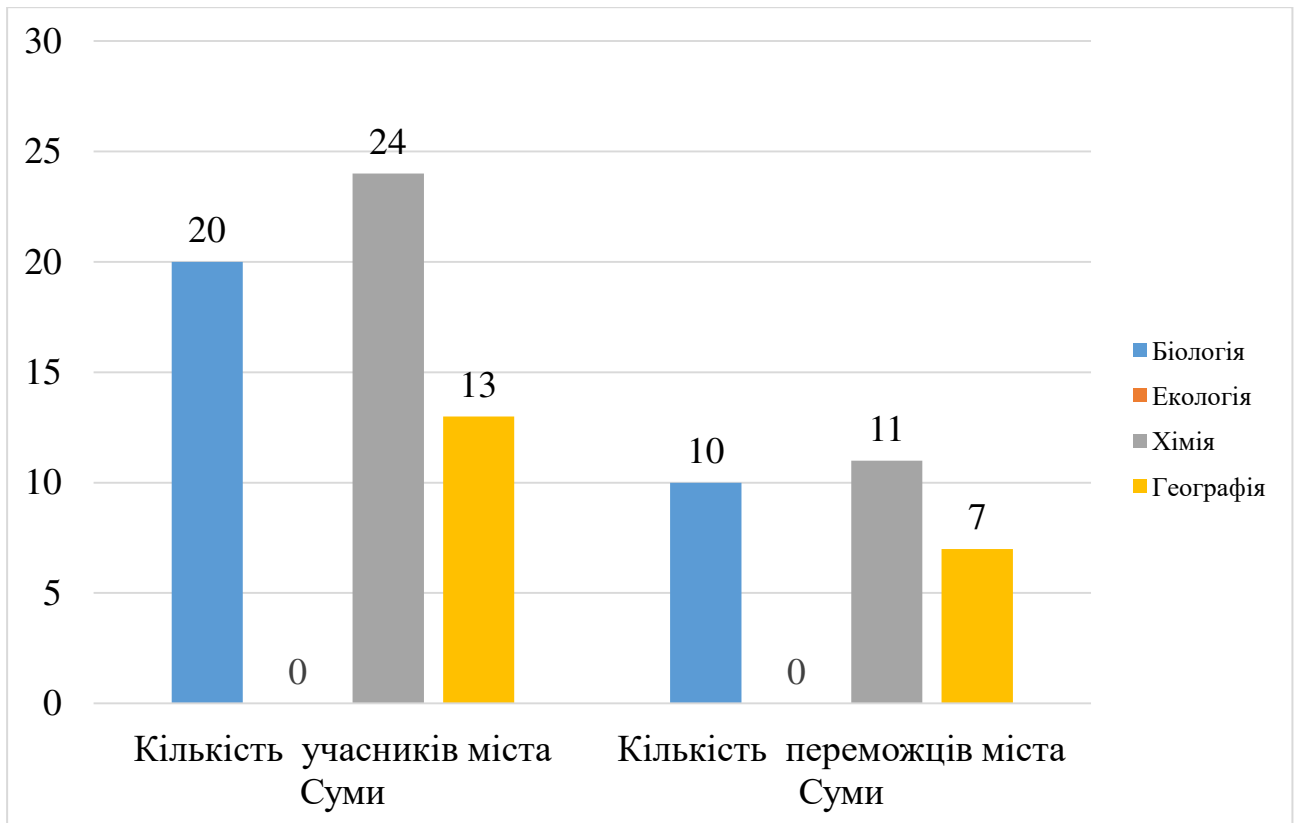

Рис 3.18. Результати учасників міста Суми в III етапі олімпіади з біології, екології, хімії та географії у 2019 -2020 н.р.

Отже, кількість учасників міста в олімпіаді з біології в місті Суми склала – 20 учасників, з них 10 переможців. В олімпіаді з екології учні міста Суми не брали участь. В олімпіаді з хімії кількість учасників склала 24 учні, з них 11 переможців. В олімпіаді з географії кількість учасників склала 13 учнів, було визначено переможців 7 учнів.

Аналізуємо Сумську область. Таким чином, кількість учасників в олімпіаді з біології в Сумській області склала – 48 учасників, з них 22 переможці. В олімпіаді з екології кількість учасників склала - 22 учні, з них 10 переможців. В олімпіаді з хімії кількість учасників склала - 36 учнів, з них 17 переможців. В олімпіаді з географії кількість учасників склала - 53 учнів, було визначено переможців 25 учнів.

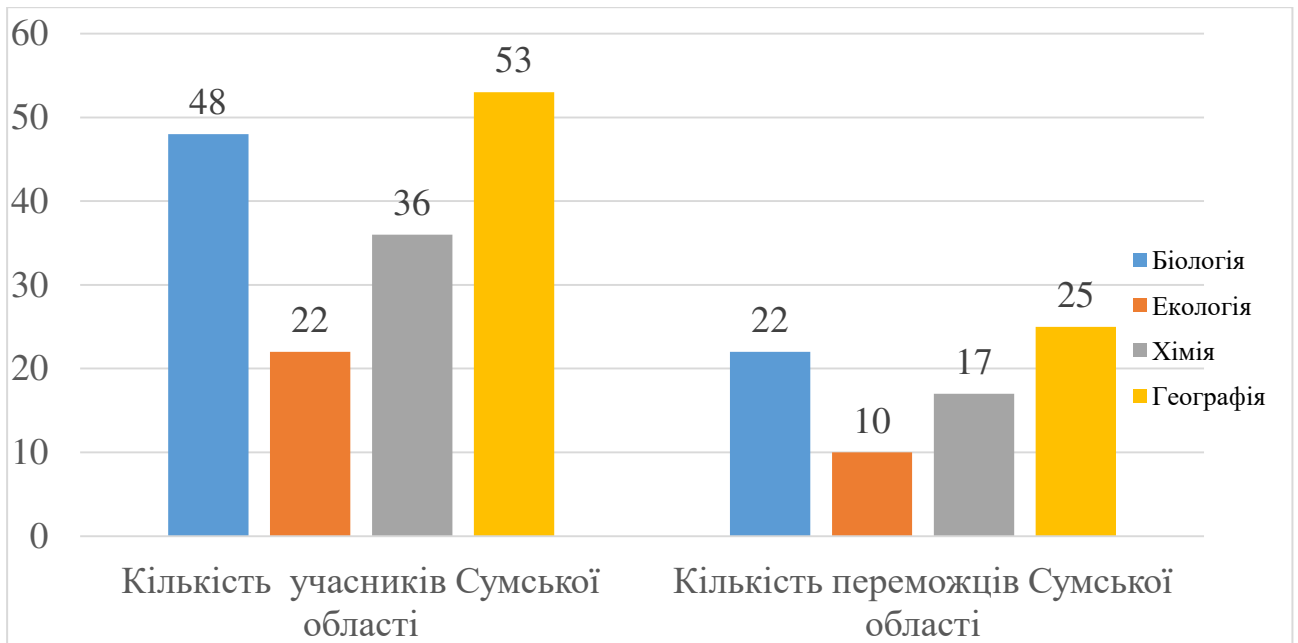

Рис 3.19. Результати учасників Сумської області в III етапі олімпіади з біології, екології, хімії та географії у 2019 -2020 н.р.

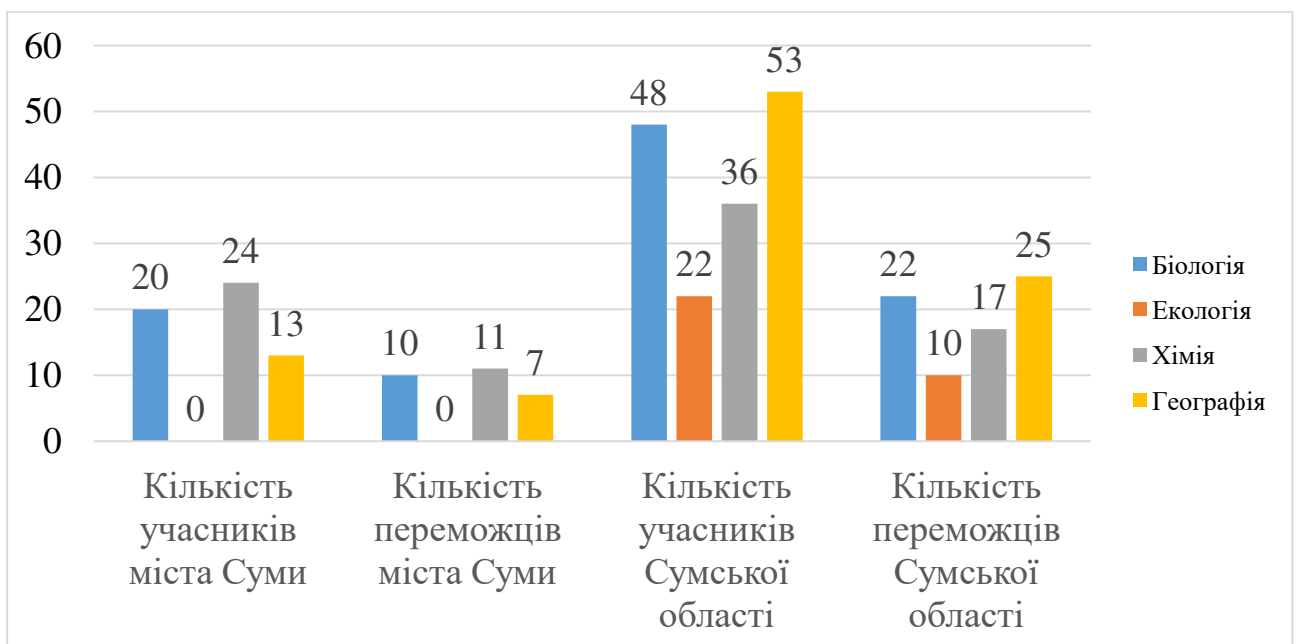

Рис 3.20. Загальні результати учасників міста Сумській області в III етапі олімпіади з біології, екології, хімії та географії у 2019 -2020 н.р.

Таким чином, в олімпіаді з біології участь взяли 68 учні, з них 32 стали переможцями. Найчисельнішими командами були представники м. Суми (20 учасників, з них 10 переможців), м. Конотоп (8 учасники, з них 5 переможці), м. Шостка (10 учасників, з них 2 переможці), обласна гімназія - інтернат (8 учасники, 4 переможці), Кролевецька ОТГ (10 учасників, 2 переможці), м.

Охтирка (4 учасники, 3 переможці), Глухівського ліцею - інтернат (4 учасники, 3 переможці), Путивльський район (4 учасники, 3 переможці)[17].

В олімпіаді з екології взяли участь 22 учасників, з них в місті Суми жодного учасника і жодного переможця, але в Сумській області кількість учасників налічувала 12 учнів, отримали перемогу 8 учасників, не вибороли призових місць лише 2 учасники.

В олімпіаді з хімії взяли участь 60 учасники, з них вибороли перемогу 28 учнів. Найчисельнішими були команди м. Суми (24 учасників, з них 11 переможців), м. Шостка (19 учасників, з них 8 переможців), м.Тростянець (4 учасників, з них 2 переможців), Роменський район (3 учасників, з них 1 переможців), Сумського район, м. Глухів (по 1 учаснику, з них по 1 переможцю), м. Охтирка, м. Ромни, обласної гімназії-інтернат, Дубов'язівської ОТГ (по 2 учасників, з них по 1 переможцю).

В олімпіаді з географії взяли участь 66 учні, з них отримали перемогу – 32. Найчисельнішими були команди м. Суми (13 учасників, 7 переможців), м. Конотоп (13 учасників, 6 переможці), м. Охтирка (9 учасники, 4 переможці), м. Шостка (10 учасників, 6 переможців), м. Кролевець(11 учасників, 5 переможці), м. Глухів (4 учасників, 2 переможців), м. Ромни (6 учасники, 2 переможець). Не вибороли призових місць - 34 учасників.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз теоретичної та практичної частини досліджуваної проблеми показав, що форма, засоби та характер проведення конкурсів та олімпіад з біології, останнім часом, зазнали характерних змін, що супроводжується бурхливим розвитком біологічних знань в наш час і перш за все активним вдосконаленням підходів до біологічної освіти. В результаті проведення моніторингово дослідження нами було встановлено, що конкурси та олімпіади – це заходи, які мають на меті виявити найсильніших, найбільш знаючих учасників, які беруть участь не заради перемоги, а заради того, щоб здобути досвід у вирішенні неочікуваних завдань та цікавого проведення часу.

2. Нами було охарактеризовано конкурси та олімпіади на шкільному, міському, обласному, всеукраїнському, міжнародному рівні. Варто наголосити на тому, що більшість конкурсів та олімпіад проводиться саме на всеукраїнському та міжнародному рівні. Це трудомістка робота, яка полягає не тільки в підготовці учнів до участі, а і в організації та контролі проведення кожного етапу з дотримання всіх рекомендацій визначених Міністерством освіти і науки України.

3. У результаті проведеного нами аналізу з'ясовано, в III етапі олімпіади з екології перемогу частіше здобувають учні з Сумської області, ніж з міста Суми. Результати переможців III етапу олімпіад з біології, хімії та географії свідчать про те, що кількість набраних балів від максимально можливої суми балів – становить від 61% до 81%.

4. Нами були складені методичні рекомендації підготовки учнів до участі в конкурсах та олімпіадах, які допоможуть раціонально організувати підготовку учнів і залучити до участі дітей, які можуть отримати призові місця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Босенко М. І. Психолого-педагогічні умови розвитку обдарованості // Шкільний світ. — № 24. — 2001.
2. І творчість, і праця, і успіх. Збірник методичних матеріалів / упор. С. А. Болсун. — Кіровоград: ПОЛІМЕД-Сервіс, 2009.
3. Клименко В. В. Механізми розвитку творчості // Обдарована дитина. — 2003. — № 1.
4. Корецька Л. В., Жосан О. Е. Підготовка вчителів до роботи з обдарованими учнями. Навчально-методичний посібник / Л. В. Корецька, О. Е. Жосан. — Кіровоград: Вид-во Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського, 2009.
5. Корецька Л. В., Постельняк А. І. Увага: обдаровані діти! — Методичні рекомендації на допомогу організаторам роботи з обдарованими дітьми / Л. В. Корецька, А. І. Постельняк. — Кіровоград: Видавництво КООІППО імені Василя Сухомлинського, 2008.
6. Про проведення конкурсу «Птах року»: наказ Міністерства освіти і науки від 11 лютого 2020 р. №42 // Національний еколого-натуралістичний центр (НЕНЦ). URL: <https://nenc.gov.ua/wp-content/uploads/2020/01/02-11-42.pdf> (дата звернення 15.09.2020)
7. Методичні рекомендації. Система організації відділів освіти, закладів загальної середньої освіти з проведення I-III етапів всеукраїнських олімпіад з навчальних предметів. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=http://www.soippo.edu.ua> (дата звернення 15.09.2020)
8. Міжнародний конкурс «Олімпіс», його мета та інша інформація. URL: <https://www.olimpis.com.ua/ua/konkurs-z-informatiki/meta-konkursu> (дата звернення 15.09.2020)
9. Міронець Л.П., Різниченко Х.В. Результати тренувального тестування з біології, що проходило на базі Сумського Державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка. Розвиток інтелектуальних умінь і творчих

здібностей учнів та студентів у процесі навчання дисциплін природничо-математичного циклу «ІТМ*плюс-2020, м.Суми, квітень-травень 2020 р. 37 с.

10. Міський конкурс «Посади своє дерево». URL: [https://www.ecoleague.net /diialnist/aktsii/posady-svoie-derevo](https://www.ecoleague.net/diialnist/aktsii/posady-svoie-derevo) (дата звернення 16.09.2020)

11. Міський конкурс «Чисте місто – справа кожного» URL: http://ekosumy.blogspot.com/p/blog-page_15.html (дата звернення: 16.09.2020)

12. Про підсумки проведення Всеукраїнського конкурсу з флористики та фітодизайну «Юннати України»: наказ Міністерства науки і освіти України від 09 жовтня 2020 р. №55/1 // Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (НЕНЦ). URL: <https://nenc.gov.ua/wp-content/uploads/2020/01/2020-10-55-1.pdf> (дата звернення: 16.09.2020)

13. Про підсумки проведення Всеукраїнського конкурсу з флористики та фітодизайну «Осінній розмай»: наказ Міністерство науки і освіти України від 19 вересня 2019 р. №72 // Національно еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (НЕНЦ). URL: <https://nenc.gov.ua/wp-content/uploads/2019/01/09-19-72.pdf> (дата звернення: 16.09.2020)

14. Про підсумки проведення підсумки проведення Всеукраїнського інтерактивного конкурсу «МАН-Юніор Дослідник»: наказ Міністерство науки і освіти України від 06 червня 2020 р. №99 // Національна академія наук України. URL: http://man-junior.org.ua/wp-content/uploads/2020/07/NC_MAN_nakaz_N99_06_06_2020.pdf (дата звернення: 16.09.2020)

15. Про підсумки проведення підсумки проведення Всеукраїнського інтерактивного конкурсу «МАН-Юніор Дослідник»: наказ Міністерство науки і освіти України від 04 червня 2019 р. №123 // Національна академія наук України. URL: http://man-junior.org.ua/wp-content/uploads/2019/06/NC_MAN_nakaz_N123_04_06_2019.pdf (дата звернення: 17.09.2020)

16. Про підсумки фінального етапу XV Всеукраїнського конкурсу дослідницько-експериментальних робіт з природознавства «Юний дослідник»:

наказ Міністерство науки і освіти України від 30 вересня 2020 р. №55 // Національно еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (НЕНЦ). URL: <https://nenc.gov.ua/wp-content/uploads/2020/01/2020-09-55.pdf> (дата звернення: 17.09.2020)

17. Обласний конкурс «Совенятко» URL: <http://www.soippo.edu.ua/index.php/46-uncategorised/245-lr> (дата звернення: 17.09.2020)

18. Олімпіадні змагання 2020: у цифрах і коментарях: інформаційно-статистичний бюлетень / укл. О. В. Каленик ; за ред. І. В. Удовиченко. Суми : НВВ КЗ СОІППО, 2020. 56 с

19. Платонов К. К. Структура и развитие личности. — М. : Наука, 1986.

20. Про Всеукраїнський інтерактивний конкурс "МАН-Юніор Дослідник": положення Міністерства освіти і науки України від 17 травня 2013 р. №546 // Національна академія наук України. URL: <http://man-junior.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/> (дата звернення: 17.09.2020)

21. Про Всеукраїнський конкурс «Енергія і середовище»: положення Міністерства освіти і науки України від 08 листопада 2013 р. №1575. // Верховна Рада України – офіційни сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2037-13#Text> (дата звернення: 17.09.2020)

22. Про Всеукраїнський конкурс дослідницько-експериментальних робіт із природознавства «Юний дослідник»: положення Міністерства освіти і науки України від 08 жовтня 2012 р. №197. // Верховна Рада України – офіційни сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1766-12#Text> (дата звернення: 17.09.2020)

23. Про Всеукраїнський конкурс з квітникарства та ландшафтного дизайну «Квітуча Україна»: положення Міністерство освіти і науки України від 25 лютого 2013 р. №197 // Національно еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (НЕНЦ). URL: <https://nenc.gov.ua/doc/polozhenie/min-uyst/kvitucha-ukraine.pdf> (дата звернення: 17.09.2020)

24. Про Всеукраїнський конкурс з флористики та фітодизайну: положення Міністерства освіти і науки України від 21 березня 2014 р. №248 // Верховна

Рада України – офіційни сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0393-14#Text> (дата звернення: 18.09.2020)

25. Про Всеукраїнський форум юних екологів: положення Міністерства освіти і науки України від 16 груд. 2015 р. №1298/1218 // Верховна Рада України – офіційни сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0004-16#Text> (дата звернення: 18.09.2020)

26. Про Всеукраїнські учнівські олімпіади, турніри, конкурси з навчальних предметів, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт, олімпіади зі спеціальних дисциплін та конкурси фахової майстерності: положення Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України від 22 вересня 2011 р. №1099 // Верховна Рада України – офіційни сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1318-11#Text> (дата звернення: 18.09.2020)

27. Про Міжнародний інтерактивний учнівський природничий конкурс “КОЛОСОК”: положення Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України від 29 грудня 2011 р. №1561. // Верховна Рада України – офіційни сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0086-12#Text> (дата звернення: 18.09.2020)

28. Положення про проведення конкурсу «Пришкільна ділянка — як освітній майданчик для сучасних безпечних агротехнологій» (для шкіл сільської місцевості, які мають учнівські навчально-дослідні земельні ділянки, в Київській, Чернігівській та Житомирській областях): положення Міністерство освіти і науки від 20 грудня 2018 р. № 4 // Національно еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (НЕНЦ). URL: https://nenc.gov.ua/wp-content/uploads/2015/01/pol-shk_sad.pdf (дата звернення: 18.09.2020)

29. Положення про проведення конкурсу «Шкільний сад» — як освітній майданчик для сучасних безпечних агротехнологій на пришкільній ділянці» (для шкіл сільської місцевості, які мають учнівські навчально-дослідні земельні ділянки або планують їх створити): положення Міністерство освіти і науки від “20” грудня 2018 р. № 4 // Національно еколого-натуралістичний центр

учнівської молоді (НЕНЦ). URL: https://nenc.gov.ua/wp-content/uploads/2015/01/pol-shk_sad54.pdf (дата звернення: 18.09.2020)

30. Психология одарённости детей и подростков : Учеб. пособие для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений // Под ред. Н. С. Лейтеса. — М. : Изд. центр «Академия», 2000.

31. Різниченко Х.В. Методика підготовки учнів старшої школи до написання зовнішнього незалежного оцінювання з біології. Теоретичні та прикладні аспекти дослідження з біології, географії та хімії: матеріали III Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих учених, м. Суми, 30 квітня 2020 р. 191-193 с.

32. Яковлева Е. Развитие творческой одаренности детей школьного возраста // Одарённые дети. — 2002. — № 2.